

Okul Öncesi Çocuğu Olan Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Ailelerin Çocuklarının Sosyal Uyum Becerilerinin Değerlendirilmesi

Aydanur Dalmış

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2018
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Doç. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Eda Yazgın
Temel Eğitim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Prof. Dr. Fatoş Silman Asvaroğlu

3. Doç. Dr. Eda Yazgın

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi çocuğu olan farklı sosyoekonomik düzeylerde ki ailelerin çocuklarının sosyal uyum becerilerinin çeşitli değişkenler açısından ne yönde ve hangi biçimlerde değiştiiğinin değerlendirilmesidir. Bu amaç çerçevesinde çocukların sosyal uyum becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini KKTC'nin farklı bölgelerinde yaşıyan, anaokulu eğitimine devam etmekte olan çocuklar ve 274 aile oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Işık ve Kandır (2007) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu yoluyla toplanmıştır. Araştırmadaki kullanılan veri toplama araçları doğrultusunda oluşturulan sonuçlar Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda, çocukların sosyal beceri ve uyum puanlarının; çocukların okul durumu ve kardeş sayılarına göre farklılaştığı, anne-baba yaşı, anne-baba eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi gibi değişkenlerin ise çocukların sosyal becerileri puanlarında anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular alan yazında tartışılarak konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Sosyal Beceri, Okul Öncesi Dönem, Aile Ortamı

ABSTRACT

The main aim of this research is to evaluate the ways in which pre-school children's social adaptations and competences change in terms of various variables and at what form and level these differences occur . Within this framework, it has been examined whether the social adaptation and skill of children differ according to various variables.

Sample of this research is consist of 274 families which are still continuing pre-school education and live in different regions of TRNC. Data of this research is gathered by social adjustment and competence scale which is improved by Işık and Kandır (2007) and demographic information form prepared by the investigator. Mann-Whitney U test and by Kruskal-Wallis H test is used to analyze data obtained by data collection tools used in the research. As a result of the analysis of the data, the children's social skills and adjustment scores differed due to children's school status and number of sibling; parental education level, parent-child age, family income level did not lead to a significant difference in children's social skills scores. The findings were discussed in relation with the literature and suggestions related to the subject were made.

Keywords: Social Skills, Social Adaptation, Pre-School Period, Family Environment

TEŞEKKÜR

Akademik çalışmalarını yürütenlerin en büyük ihtiyacı destek ve güvendir. Ben bu konuda son derece şanslı bir birey oldum. Çalışmalarım süresince beni her zaman destekleyen, ilgisini bir an olsun benden eksik etmeyen, bana güven ve hırs veren insanlar ile birlikteydim.

Eğitimim boyunca bana her zaman destek olan bana doğru yollar gösteren, beni ışığı ile aydınlatan, değerli danışmanlarım Prof. Dr. Elif Yeşim ÜSTÜN ve Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek hocalarıma sonsuz teşekkür ediyorum.

Akademik kariyer yapmam için ilk günden bugüne kadar desteğini asla esirgemeyen, her zaman beni motive eden canım ailem...Teşekkürlerin en özeli ailem için. Bu zorlu süreçte bir an olsun bana inancınızı yitirmediğiniz için, bana inanarak bu süreçte sabır, anlayış ve fedakarlık gösterdiğiniz için, maddi-manevi her zorlukta yanımda olduğunuz için en içten duygularıyla size teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca her zaman yanımda olduğunu ve olacağını bildiğim en değerlim babam Kadir can DALMIŞ, meleğim annem Zeynep DALMIŞ ve canımın içi kardeşim Yağmur DALMIŞ iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
KISALTMALAR.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiv
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	4
1.3 Problem Cümlesi.....	5
1.4 Araştırmanın Önemi.....	6
1.5 Sınırlılıklar.....	7
2 KURAMSAL BİLGİLER.....	9
2.1 Sosyal Beceriler.....	9
2.1.1 Sosyal Beceriler ve Tanımı.....	9
2.1.2 Sosyalleşme.....	10
2.1.3 Sosyal Yeterlilik.....	11
2.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler.....	12
2.2.1 Sosyal Becerilerin Özellikleri.....	13
2.2.2 Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması.....	16
2.3 Sosyal Gelişim Kuramları.....	17
2.3.1 Psikososyal Gelişim Kuramı ve Erik Erikson.....	17
2.3.2 Sosyal Öğrenme Kuramı.....	21

2.3.3 Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı.....	22
2.4 Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	23
2.4.1 Sosyal Gelişimin Yaşlara Göre İncelenmesi.....	24
2.5 Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler	27
2.5.1 Cinsiyet.....	27
2.5.2 Yaş.....	28
2.5.3 Okul ve Öğretmen.....	28
2.5.4 Çocuğun Oyun Yaşantısı.....	30
2.5.5 Akran İlişkileri.....	31
2.5.6 Aile.....	32
2.5.7 Kardeş İlişkileri.....	34
2.5.8 Sosyal Kültür ve Çevre.....	34
2.5.9 Sosyo-Ekonomik Düzey.....	35
2.5.10 Kitle İletişim Araçları.....	36
2.6 Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	38
2.6.1 Türkiye’de ve KKTC’de Yapılan Çalışmalar.....	38
2.6.2 Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	42
3 YÖNTEM.....	44
3.1 Araştırma Modeli.....	44
3.2 Evren ve Örneklem.....	44
3.2.1 Evren.....	44
3.2.2 Örneklem.....	45
3.3 Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci.....	46
3.3.1 Veri Toplama Araçları.....	46
3.3.1.1 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği(SUBÖ).....	46

3.3.1.1.1 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Güvenirlik Analizi.....	47
3.3.1.1.2 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları.....	48
3.3.1.2 Kişisel Bilgilendirme Formu.....	49
3.4 Veri Toplama Süreci ve Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler.....	50
3.4.1 Veri Toplama Süreci.....	50
3.4.2 Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler.....	51
3.5 Verilerin Analizi.....	51
4 BULGULAR.....	53
4.1 Çalışmaya Katılan Çocukların ve Ailelerin Demografik Özelliklerinin Frekans Dağılımı.....	53
4.2 Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Betimsel Analizleri.....	59
4.3 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile Bazı Değişkenler Arasındaki Analizlere İlişkin Bulgular.....	60
4.3.1 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Yaşına göre Analiz Sonuçları	60
4.3.2 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Yaşına göre Analiz Sonuçları	61
4.3.3 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine göre Analiz Sonuçları	62
4.3.4 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine göre Analiz Sonuçları	64
4.3.5 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Mesleğine göre Analiz Sonuçları	65

4.3.6 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Mesleğine göre Analiz Sonuçları	66
4.3.7 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyine göre Analiz Sonuçları	67
4.3.8 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türüne göre Analiz Sonuçları	68
4.3.9 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Analiz Sonuçları	69
4.3.10 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına göre Analiz Sonuçları	70
4.3.11 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Aile Yapısına göre Analiz Sonuçları	71
4.3.12 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anaokuluna Devam Etme Süresine göre Analiz Sonuçları	71
5 TARTIŞMA VE SONUÇ.....	73
5.1 Annenin Yaşına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	73
5.2 Babanın Yaşına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi	74
5.3 Annenin Eğitim Düzeyine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	74
5.4 Babanın Eğitim Düzeyine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	75
5.5 Annenin Meslek Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	76
5.6 Babanın Meslek Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	77

5.7 Ailenin Gelir Düzeyine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	78
5.8 Çocuğun Devam Ettiği Okul Türüne Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	80
5.9 Çocuğun Cinsiyetine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	81
5.10 Çocuğun Kardeş Sayısına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	83
5.11 Ebeveynlerin Aile Yapısına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	84
5.12 Çocuğun Anaokuluna Devam Etme Süresine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi.....	85
6 ÖNERİLER.....	88
KAYNAKLAR.....	91
EKLER.....	105
EK 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Ölçek Uygulama Onay Yazısı.....	106
EK 2: KKTC, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü Ölçek Uygulama İzin Yazısı.....	107

KISALTMALAR

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NAEYC	National Association Education Young Children
SUBÖ	Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Sosyal Uyum Alt Faktörü Analiz Sonuçları.	48
Tablo 2: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Sosyal Uyumsuzluk Alt Faktörü Analiz Sonuçları.	49
Tablo 3: Çocukların Cinsiyetine Göre Dağılımları.....	53
Tablo 4: Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Dağılımları.....	54
Tablo 5: Ebeveynlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları.....	55
Tablo 6: Ebeveynlerin Meslek Durumuna Göre Dağılımları.....	56
Tablo 7: Ebeveynlerin Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımları.....	56
Tablo 8:Çocuklarının Devam Ettiği Okul Durumuna Göre Dağılımları.....	57
Tablo 9: Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Dağılımları.....	57
Tablo 10: Ebeveynlerin Aile Yapısına Göre Dağılımları.....	58
Tablo 11:Çocuklarının Anaokuluna Devam Etme Sürelerine Göre Dağılımları.....	58
Tablo 12: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analizler.....	59
Tablo 13: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Yaşına Göre Kruskal- Wallis H Testi Sonuçları.....	60
Tablo 14: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Kruskal- Wallis H Testi Sonuçları.....	61
Tablo 15: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	62

Tablo 16: Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	64
Tablo 17: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Annenin Mesleğine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	65
Tablo 18: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	66
Tablo 19: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları.....	67
Tablo 20: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukların Devam Ettiği Okul Türüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	68
Tablo 21: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetlerine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	69
Tablo 22: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukların Kardeş Sayısına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	70
Tablo 23: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukların Aile Yapısına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	71
Tablo 24: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anaokuluna Devam Etme Süresine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	72

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Erikson Psikososyal Gelişim	18
--	----

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Sosyal ilişkilerin temelini atıldığı dönem okul öncesi dönemdir. Bu dönemde çocuk ilerde nasıl ilişkiler kuracağına dair birçok davranış sergiler. Sosyal beceriler, bireyin başka bireyler ile olumlu ilişkiler kurması ve kurduğu ilişkileri devam ettirebilmesi açısından önemlidir (Topaloğlu, 2013).

Çocuk dünyaya geldiği zaman sosyal çevreye uyum göstermek için çabalar. Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki davranışları çocuk doğduğu andan itibaren yaşam boyu devam eder. Özellikle 0-6 yaş dönemi çocuğun ilerde nasıl birey olacağını belirlemektedir. Bu yüzden bu dönemde çocuğun kendi benlik gelişimini sağlıklı biçimde gerçekleştirmesinin yanı sıra, çevresindeki diğer bireylerle uyumlu ilişkiler kurabilme becerilerini de kazanması gerekmektedir (Bilek, 2011).

Erken çocukluk döneminde sosyalleşme önemlidir. Sosyalleşmenin önemli bir boyutu sosyal becerilerin ve uyumun gelişmesidir. Sosyal bir varlık olan birey, diğer insanlarla sağlıklı, pozitif ve uyum içinde ilişkiler kurması için ilk olarak kendine güvenli ve kendisiyle barışık olması gerekmektedir. Sağlıklı bir sosyalleşme için çocuğun etkin dil becerilerine sahip olması ve akran gruplarıyla olumlu iletişim kurması sosyalleşmeyi kolaylaştırmaktadır (Günindi, 2008).

Sosyal gelişim, çocuğun kişiliğinin oluşmaya başladığı, temel alışkanlıklarının kazanıldığı, diğer insanlarla ilişkilerinin geliştiği önemli bir süreçtir. Sosyal gelişim, çocuğun akranlarıyla ilişki kurması, sorumluluklarını yerine

getirmesi, toplum kurallarını uygun davranması ve toplumda uyumlu olmayı öğrenme sürecidir. Çocuğun gelişiminin hızlı olduğu bu dönemde aileden sonra çevre ile girdiği etkileşim önemli bir etkidir. Bebeğin çevresiyle kurduğu iletişim onun temel ihtiyaçları sebebiyle gerçekleşir. Bebekler fiziksel ve sosyal çevreye uyum sağlamak için anne babasından en büyük desteği alır. Birey kendini gerçekleştirmek için çaba gösterir ve içinde bulunduğu sosyal çevre ile uyum içerisindedir. Bireyin çevreden kazandığı deneyimler onun gelişimini etkilemektedir(Kandır ve Alpan, 2008).

Sosyal beceriler bireyin olumlu ilişkiler kurmasını sağlayan becerilerdir. Bireyin sağlıklı ilişkiler kurması onun ruh sağlığını da etkilemektedir. Birçok araştırmaya göre sosyal becerileri yüksek olan bireyler kurdukları ilişkilerde kendilerini güvenli ve huzurlu hissederler. Kişilerarası ilişkileri başlatma ve sürdürme konusunda başarılıdırlar. Sosyal becerileri zayıf olan çocuklar kendilerini mutsuz, yalnız hissederler, akademik hayatlarında başarılı olmakta zorlanırlar. Sosyal beceriler, kendini kontrol etme, iletişim, uyum, akademik başarı, problem çözme, atılganlık gibi davranışlardan oluşmaktadır. Yardımlaşma, paylaşma, özür dileme, kendini ifade etme, verilen yönergelere uyma, sırasını bekleme vb. sosyal beceriler bireyin iletişim becerilerini kuvvetlendirecektir (Ogelman, 2016, Erten, 2012).

Sosyal gelişim süreçlerini açıklayan birçok önemli kuram bulunmaktadır. Bu kuramlar davranışçı kuram, sosyal-bilişsel kuram ve psikososyal gelişim kuramlarıdır.

Albert Bandura sosyal bilişsel öğrenme kuramının öncüsüdür. Albert Bandura bireylerin kurduğu etkileşim sonucunda gelişimin sağlanacağını ileri sürmüştür. Bireyler karşısındaki bireyleri taklit ederek, gözlemleyerek öğrenir. Bandura öğrenmede dört sürecin önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu süreçler; dikkat, akılda

tutma, davranışı dönüştürme süreci ve güdülemedir. Bu kuramda zihinsel süreçlere önem verilmektedir. Bandura sosyal gelişim bir bütün olduğundan bahsetmektedir. Çocuklar duygusal, fiziksel ve sosyal gelişim olarak ayrı ayrı ele alınmaz. Bu kuramın temel noktası, çocukların gelişim alanları bir bütündür ve gelişim birbirini etkilemektedir. Çocukların sosyal gelişimleri ve sosyal becerileri hakkında bilgiler edinmeleri için onlara gereken imkanlar sunmak bu kuramın temel ilkesinden biridir (Dereli, 2008).

Erik Erikson insan gelişimini dönemler halinde incelemektedir. Erikson gelişim aşamalarını bireyin çevreye uyum sağlayarak aşması gereken krizler olarak belirlemiştir. Bu krizler bireyin gelişimini sürdürebilmesi açısından sağlıklı bir şekilde çözümlenmelidir. Kriz çözümlenmez ise bir sonraki gelişim aşaması krizin oluşmasına sebep olur ve bu durum ilerde sorun haline gelir. Birey ileride kişilik bozuklukları ile karşılaşabilir (Durualp, 2009).

Erken çocukluk döneminde sosyal becerileri etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörler; aile, akran ilişkileri, kardeş ilişkileri, okul-öğretmen, yaş, cinsiyet, sosyal kültürel çevre, sosyo-ekonomik düzey, oyun, kitle iletişim araçları gibi faktörlerdir (Yener, 2014).

Aile, kültürel ve sosyal değerlerin çocuğa aktarılmasını sağlar. Anne- baba sayesinde kazandırılan sosyal beceriler, çocuğun çevresiyle girdiği ilişkinin artması ve yeni sosyal beceriler kazanması açısından oldukça önemlidir. Ailenin çocuğa karşı tutumu, çocuğun kişilik özelliklerinin gelişmesini sağlayacaktır. Bireyin sağlıklı gelişimi için anne-baba tutumu oldukça önemlidir (Genç, 2016).

Sosyo-ekonomik düzey çocukların sosyal becerileri üzerinde etkili olan bir diğer faktördür. Yapılan araştırmalar sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeyde olan ailelerin çocukları sosyal-duygusal problemler yaşamaktadır. Alt sosyo-ekonomik

düzeydeki ailelerin çocukları, sosyo-ekonomik düzeyi orta olan ailelerin çocukları ile karşılaştırıldığında, daha saldırgan, öfkeli davranışlar sergilemektedir. Bunun dışında sözel becerileri zayıf olan çocuklar kendini ifade etmek de zorlanır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları daha aktif, kişilerarası ilişkileri kuvvetli ve akademik başarıları yüksektir (Işık, 2007).

Okul öncesi eğitim kurumları sosyal becerilerin gelişiminde önemli faktörlerden biridir. Çocukların zihinsel, bedensel ve sosyal gelişimlerinin temelini oluşturur. Yapılan araştırmalar sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden çocuklar kendine güvenli, bağımsız, paylaşmayı bilen ve kendini ifade etmekte zorlanmayan bireyler olduğu görülmektedir (Siva, 2008).

1.2 Araştırmanın Amacı

Erken dönemde sosyal gelişimin temel unsurlarından biri olan sosyal beceri gelişimi çocuğun kişiliği için önemlidir. Çocuklar doğduğu andan itibaren kazanılması gereken temel sosyal becerileri geliştirir. Çocuklar sosyal beceriler yoluyla kendini ifade etmeyi, paylaşmayı-işbirliği yapmayı, iletişim kurmayı ve hayata uyum sağlamayı öğrenir.

Alan yazında çeşitli çalışma bulgularına göre sosyal becerileri gelişmiş çocukların; akran ilişkileri kuvvetlidir, akranlarına karşı saldırgan davranışlar sergilemezler, kendilerine güvenirlere, iletişim halinde olduğu kişileri dinlemeyi bilirler. Sosyal becerileri gelişmemiş çocukların özellikleri konusunda öne çıkan bulgular; arkadaş ilişkileri zayıftır, akranları tarafından sevilmezler, karşısındaki arkadaşını etkin bir şekilde dinlemezler, okul hayatında başarı gösteremezler ve akademik başarıları zayıftır (Ogelman, 2016).

Sosyal beceri gelişimi temel olarak ailede başlar ve okulda devam eder. Bu nedenle ailenin çeşitli özelliklerinin erken dönemde sosyal beceri gelişimi ile nasıl

ilişkisi bulunduğunun anlaşılması önem taşımaktadır.

Araştırmanın temel amacı; okul öncesi çocuğu olan farklı gelir düzeylerindeki ailelerin 5-6 yaş aralığında bulunan çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi ve çeşitli değişkenler açısından farklılaşma olup olmadığının anlaşılmasıdır.

1.3 Problem Cümlesi

Araştırmaya amacına bakılarak oluşturulan problem cümlesi “okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocukları olan farklı gelir düzeylerinden ailelerin çocuklarının sosyal uyum beceri düzeyleri ile ilişkili değişkenler nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Çalışmada belirtilen problem cümlesi ile aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri annenin yaşına göre farklılık göstermekte midir?
2. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri babanın yaşına göre farklılık göstermekte midir?
3. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
4. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
5. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri annenin meslek durumuna göre farklılık göstermekte midir?
6. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri babanın meslek durumuna göre farklılık göstermekte midir?

7. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
8. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri çocuğun okul durumuna göre farklılık göstermekte midir?
9. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
10. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ailedeki kardeş sayısına göre farklılık göstermekte midir?
11. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri aile yapısına göre farklılık göstermekte midir?
12. Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri anaokuluna devam etme sürelerine göre farklılık göstermekte midir?

1.4 Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem bireyin temel gelişimi için önem taşımaktadır. Yaşam boyu çeşitli alışkanlıklar ve beceriler kazanan birey bilişsel, duygusal ve sosyal yönden gelişim göstermektedir. Bu kritik dönemlerde çocuğun araştırma ve keşif yapabileceği ortamların oluşturulması gerekmektedir. Çocuk bu dönemde öğrenmeye açıktır. Bu ortamlar çocuğun sağlıklı gelişimi ve sosyal ilişkileri için oldukça önemlidir. İlk sosyal ilişkiler ailede başlar. Daha sonra çocuğun çevresi genişler ve çocuk yeni deneyimler kazanma şansını bulur. Ailenin çocuğun sosyalleşmesi için gösterdiği olumlu tutumlar çocuğun sosyal davranışlarının oluşmasını sağlayacaktır. Anne-babaların tutumları çocuğun ilişki kurmasını, kendilerini ifade etmelerini ve problemlerle başa çıkabilmelerini yardımcı olacaktır. Birbiriyle iç içe olan anne-baba ve kardeşler çocuğun fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini karşılamaktadır. Sosyal

gelişim göstermekte zorlanan çocuk gelişim alanlarında da zorluk çekmektedir. (Erten, 2012, Özmen, 2013).

Yapılan araştırmalar sonucunda sosyal becerileri zayıf olan çocukların; hayatları boyunca sosyal ilişkilerinin risk altında olacağından, duygusal gelişimde, okul hayatında, kişilerarası ilişkilerde çeşitli sorunlarla karşılaşma olasılıkları olacağından bahsedilmektedir (Sapsağlam, 2015).

Yapılan diğer bir araştırma sonucuna göre; anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışlarının olumsuz yönde etkilenmelerinin nedenleri belirlenerek çözüm önerileri oluşturulmalıdır. Ayrıca anne-babaların çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimi için çocukları ile nasıl ve ne derecede ilgilendikleri belirlenmelidir (Tatlı, 2014).

Yukarıda bahsedilen çalışmalardan yola çıkarak bu çalışmanın amacı; farklı gelir düzeylerinde okul öncesi çocuğu olan ailelerin çocuklarının sosyal becerilerini belirleyerek, sosyal becerilere verilen önemi vurgulamaktır. Yapılan bu araştırmada çocukların sosyal becerileri çeşitli değişkenler doğrultusunda belirlenerek okul öncesi dönem çocuklara ve ailelere yardımcı olması hedeflenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili yapılan bu çalışmanın bir kaynak olması amaçlanmıştır. Çocukların sosyal becerilerini ölçmeyi amaçlayan bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılması açısından da önemlidir. Bu yolla alanyazında Türkiyeden elde edilen çalışmaların bulguları ile KKTC'deki aile ve çocuklardan elde edilen bulguların karşılaştırılması açısından da bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu çalışma, 2017-2018 Eğitim yılı çerçevesinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Girne, Gazimağusa, Lefkoşa bölgelerinde bulunan Milli Eğitim

Bakanlığı'na bağlı devlet ve özel okullarda eğitim almaya devam eden 5-6 yaş grubunda olan çocukların aileleri ile sınırlıdır.

Bölüm 2

KURAMSAL BİLGİLER

Bu bölümde ilk olarak sosyal becerilerin tanımından bahsedilecektir. Ardından sosyalleşme, okul öncesi dönemde sosyal gelişim, sosyal gelişim tanımı, sosyal gelişim kuramları ve sosyal becerileri etkileyen faktörlere değinilecektir. Kuramsal bilgilere yer verildikten sonra, Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.1 Sosyal Beceriler

2.1.1 Sosyal Beceri ve Tanımı

Sosyal beceriler, bireyin güçlü iletişim kurmasını sağlayan olumlu, olumsuz sonuçlar elde edilen öğrenilmiş davranışlardır. Olumlu davranışlar sosyal beceriler ile gelişirken, olumsuz davranışlar da engellenmektedir (Özdemir, 2012). İnsan, iletişimini kuvvetli ve sağlıklı kılacak, sosyal açıdan kabul edilen davranışları sergilemek ve bu davranışları benimsemek ister. Bu davranışlar ‘sosyal beceriler’ olarak tanımlanmaktadır. Sosyal beceriler bireyin yaşamında önemli bir rol üstlenir. Bireyler yaşamları boyunca mutlu ve başarılı olmayı hedefler ve bunun için çaba gösterirler.

Sosyal becerilerin basamakları okul öncesi eğitimde atılır. Bu dönemde çocuk çevresindeki insanlarla olumlu ilişkiler kurması gerektiğini öğrenir. Başkalarıyla nasıl iletişim kuracağını, olumlu benlik kavramını ve akademik becerileri geliştirme fırsatı yakalar. Çocuk öğretmen ve yetişkinlerin yardımı ile bu fırsatları değerlendirebilecek ve geliştirebilecektir (Bilek, 2011).

Yüksel (2004) sosyal becerileri, sosyal bilginin çözümlenip, anlamlandırılması ve kişilerarası ilişkilerde belirlenen hedeflere yönelik zihinsel, duygusal ve sosyal öğeleri barındıran davranışlar olarak tanımlamıştır.

Akfırat'a göre (2004) sosyal beceriler, bireyin diğer bireylerle sağlıklı ve pozitif ilişkiler kurmasını sağlayan davranışlardır.

Dereli'ye göre (2008) sosyal becerileri, bireyin içinde bulunduğu toplumdaki diğer bireylerle sağlıklı iletişim kuran, olumlu sosyal davranışları sergileyen, olumsuz sosyal davranışlardan uzak duran bireylerin sosyal becerileri olarak tanımlamıştır.

Bacanlı (2014) sosyal becerileri, bireyin kendisi dışındaki bireyler ile iletişim kurabilmesi için gerekli olan davranışlar olarak tanımlamaktadır.

2.1.2 Sosyalleşme

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumda kabul edilen kendi yaşam stillerini oluşturması, diğer insanlarla olumlu ilişkiler kurarak toplum kurallarına ve değerlerine uygun biçimde davranışlar sergileyebilmesi, kısaca toplumdaki diğer bireyler ile uyum içinde yaşamasıdır (Göktaş, 2015). Diğer tanımlara bakıldığında zaman Dacey ve Travers (1996) sosyalleşmeyi, insanlarla iyi ilişkiler kurma ve kurulan ilişkilerin toplumun beklediği davranışlar doğrultusunda sürdürebilmesi şeklinde tanımlamıştır (Dacey&Travers, 1996.Akt:Ogelman, 2016).

Sosyalleşme, bireyin diğer insanlar ile iletişim içinde olduğu bir öğrenme sürecidir. Bu süreçte sosyalleşme psikomotor gelişim, dil gelişimi ve bilişsel gelişim alanlarıyla yakından ilişkilidir. Gelişim belirli bir sıra izler ve gelişim bir bütündür. Sosyalleşme de bu bütünlük ve sıra çerçevesinde gelişir (Atay,2009).

Bireyin sosyalleşmesi için (Erten, 2012):

- İnsanlar ile iyi ilişkiler kurmak,

- Ortaya çıkan olumsuz davranışları engellemek,
- Kendine ve diğer insanlara saygılı olmak,
- Toplumun değer yargılarına ve gelenek, göreneklerine uygun davranışlar sergilemek gerekmektedir

Çocuğun sağlıklı bir sosyalleşme süreci yaşayabilmesi için, ebeveynlerin çocukları ile sağlıklı ilişkiler kurması ve çocuklarıyla yakından ilgilenmesi gerekir. Anne- babaların çocukları için sosyal aktivite ortamları yaratmaları, arkadaş grupları oluşturmaları, grup oyunları oynamaları ve çocukların sorumluluk almaları için ortamlar yaratmaları çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunacaktır (Çağdaş, 1997).

2.1.3 Sosyal Yeterlik

Gresham ve Reschly (1981) sosyal yeterliliğin iki unsurundan bahsetmektedir. Bu unsurlar; uyumsal davranış ve sosyal becerilerdir. İlk olarak uyumsal davranış, çocukların fiziksel gelişim, dil gelişimi, akademik başarısını içerir. İkinci olarak sosyal beceriler ise, üç boyutta ele alınır. Bunlar; kişilerarası davranışlar, sorumlulukları ile ilişkili davranışlar ve kendi ile ilişkili davranışlardır. (Merrell & Gimpel, 1998.Akt: Çifçi, 2001).

Hops ve Finch (1985) sosyal yeterliliği, sosyal becerilerin bir parçası olduğunu ve bu becerilerin gelişmesi sonucunda sosyal yeterliliğin arttığını belirtmişlerdir(Akt:Gültekin, 2008).

NAEYC (National Association Education Young Children) tarafından sosyal yeterlilik ile ilgili birçok ortak özellik sıralanmıştır. Bunlar (Tatlı, 2014);

- Çocuğun kişisel nitelikleri: Pozitif ruh hali, empati kurabilme, mizahi davranışlar sergileme, akranları ile iyi geçinme.
- Çocuğun akran ilişkileri: Akranları arasında kabul görme, akranları ile oyunlar oynama, oyuna davet etme ve grup kurma.

- Çocuğun sosyal becerileri: olumlu arkadaşlıklar kurma, haksızlığa uğradığı zaman hakkını savunma, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilme, grup içerisinde akranları tarafından sevilme ve değer görme.

NAEYC tarafından sosyal yeterlilik, çocuklarda akran ilişkileri, kişisel nitelikler ve sosyal beceriler olarak belirlenmiştir. Çocuk akran ilişkilerinde, diğer çocuklar tarafından reddedilmeden kabul görür, diğer çocuklarla da işbirliği içerisinde ve diğer arkadaşlarını oyuna davet eder (Kostelnik vd.2005;Akt:Çimen, 2009).

2.2 Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler

Çocuk hayatı boyunca kullanacağı birçok yeterlilik kazanır. Çocuğun gelişimi ve öğrenmesi için bu dönem oldukça önemlidir. Okul öncesi dönem sosyal becerilerin kazanılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Okul öncesi dönemde olumlu sosyal ilişkileri olan çocuk yaşamı boyunca ilişkilerinin devamını sağlayacak ve kendine güvenli, başarılı ve topluma uyum sağlayan bir birey olacaktır (Gülay ve Akman, 2009).

Çocuk sosyal becerilerini zamanında kazanmadığı zaman, ileride sosyal becerilerin kazanılmasında güçlük yaşanabilir. Çocuğun bu durum çerçevesinde sosyal ilişkileri olumsuz etkilenebilir (Yener, 2014).

Sosyal ilişkilerin etkili olması için çocuğun sosyal becerileri öğrenmesi gerekir. Çocuk için sosyal beceriler yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Sosyal becerileri gelişmiş olan çocuk, kendi özdenetimi yapar, sağlıklı ilişkiler kurar, işbirliği yapar ve paylaşmayı bilir. Çocuk aldığı sorumlulukları yerine getirir, başkalarına yardım etmekten keyif alır, kurallara ve yönergelere uyar. Kendini kontrol etmeyi bilen çocuk, akranlarına karşı da anlayışlı ve pozitif olur. Sosyal becerilere sahip çocuklar popüler çocuklardır, arkadaşları tarafından sevilirler ve

girişkendirler. Sosyal etkinliklere dahil olmaktan geri kalmazlar, çevrelerine karşı kolay uyum sağlarlar. Grup içerisinde, grup üyeleri ile iletişimleri kuvvetli olur, oluşturdukları grupları dinamiktir (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003) .

Sosyal becerileri gelişmemiş olan çocuk, yaşlıları tarafından dışlanır, iletişim becerileri zayıf olur, akranları ile kolay ilişkiler kuramaz. Arkadaşlık kurmada güçlük çeker, okul hayatında başarılı olmakta zorlanır. Özgüven problemi yaşayan çocuk, yetişkinlerinin ihmal ve istismarı ile karşılaşabilir. Çocuk psikolojik, davranışsal, duygusal ve sosyal alanlarda problemler yaşamaya eğilimlidir. Okul başarısızlığı, suça eğilim, okulu reddetme gibi olumsuz durumlara girebilmektedir. Akranlarına karşı saldırgan davranışlar sergileyen çocuklar aynı zamanda akranları tarafından reddedilir (Avcıoğlu, 2005).

Sosyal beceri gelişimi, dil gelişimi, fiziksel gelişim ve sosyal gelişimi de etkilemektedir. Bu gelişimlerdeki gecikmeler sosyalleşmeyi ertelemektedir. Bu erteleme çocukların yaşlılarından geri kalmasına sebep olmaktadır (Neslitürk, 2013)

2.2.1 Sosyal Becerilerin Özellikleri

Çeşitli kaynaklarda sosyal becerilerin özellikleri tanımlanmıştır (Yener, 2014, Tatlı, 2014, Erten, 2012, Dereli, 2008, Pekdoğan, 2011, Neslitürk, 2013, Işık, 2007).

- Sosyal beceriler öğrenilmiş davranışlardır ve öğrenme yoluyla kazanılır.
- Sosyal beceriler belirli bir amaca dayanır. Bireyin amacına uygun olarak kullanılır.
- Birey tarafından kontrol edilebilen davranışları içerir.
- Sosyal beceriler hedef odaklı davranışlardır.
- Sosyal beceriler çevrenin ve ortamın özelliklerinden etkilenir. Olumlu davranışların ortaya çıkmasını sağlar ve bu davranışların pekiştirilmesine yardımcı olur.

- Bazı sosyal beceriler sorunu çözmeyi amaçlar (uzlaşma, karşılıklı etkili iletişim vs.).
- Sosyal beceriler, diğer insanlarla iç içe olma, uyumlu olma, empati kurma gibi davranışları içerir (sözlü-sözsüz iletişim becerileri).
- Sosyal beceriler kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan davranışlardır.
- Gözlenebilen veya gözlenemeyen zihinsel, duyuşal ve sosyal davranışları içerir. Teşekkür etme, selamlaşma gözlenebilen davranışlardır. Karar verme, geri dönüt verme ise gözlenemeyen davranışları içerir.

Sosyal becerilerin özelliklerine bakıldığında zaman; sosyal beceriler birbirleriyle ilişkilidir, amaçlıdır ve öğrenilebilir davranışlar olarak ele alınabilir. Bireylerin yaşamlarında iletişim oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal beceriler iletişim kurmayı kolaylaştırıcı bir role sahip olduğu için toplumda önemli bir yeri bulunmaktadır. Sosyal beceriler, bireyin kendisinin ve çevresindeki insanların duygu düşünce ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve buna uygun davranılabilmesi için bireyin hayatında önemli bir dönem oluşturmaktadır (Göktaş, 2015).

Her çocuğun öğrenme süreci doğumla başlar. Bu süreçte çocuk, toplum tarafından belirlenmiş sosyal rolleri öğrenmeye başlar. Çocuklar anne-baba, kardeşler, öğretmenler ve akrabaları içine alan geniş bir sosyal çevre içinde öğrenir ve büyürler. Çocukların sağlıklı, başarılı ve olumlu ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilmesi için bazı becerileri kazanması gerekmektedir. Bazen çocuklar olumlu ilişkiler kurmada zorluk yaşarlar. Çocukların güçlük çektiği beceriler giderilmediği zaman bir sonraki psikososyal sorunların gelişiminde riskler oluşacağı düşünülmektedir (Anliak, 2004) .

Sosyal beceriler yaşamdaki mutluluk ve başarı için önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal beceriler birbiri ile ilişkilidir, belli amaçları vardır ve öğrenilebilir. Kaliteli,

verimli bir erken çocukluk eğitimi ile kazanılacak bu beceriler, çocuğun gelecekte göstereceği bütün özelliklerin (davranış biçimleri, iletişim, paylaşma, işbirliği, ilgi, istek, yaratıcılık vs.) kazanılmasında önemli bir dönemdir (Erten, 2012).

MEB tarafından 36-60 ay ve üzeri çocuklar için hazırlanan programda; okul öncesi dönemde kazandırılması hedeflenen sosyal beceriler olarak sırasını bekleme, paylaşma, işbirliği yapma, yardımlaşma, duygularını ifade etme becerileri vurgulanmakta ve eğitim programında bulunan sosyal, duygusal gelişim alanı çerçevesinde çocuklara kazandırılması gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2013).

Sosyal becerilere sahip olmayan çocuklar birçok araştırmaya göre yaşamın ileriki dönemlerinde başarısızlıklarla karşılaşmaktadırlar. Sosyal olarak ilerleme kaydedemeyen çocuklar okul yıllarında birçok beceriyi gösteremeyerek, duygusal, davranışsal problemler yaşamaktadır. Diğer bir araştırmaya göre, sosyal becerileri zayıf olan çocuklarda okuldan ayrılma, başarısızlık gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Aile içerisinde problemler yaşayan çocuklar, yaşadıkları sorunları çevresine yansıtmaktadır. Çocuk akranları tarafından reddedilir, depresif davranışlar sergiler. Dinleme, sırasını bekleme, yardımlaşma gibi becerileri kazanmada güçlük çekerler (Gülay ve Akman, 2009).

Sonuç olarak sosyal beceriler toplumsal hayatta başarılı bir ünvan kazanmak için önemli bir role sahiptir. Sosyal becerileri zayıf olan çocuklar, yaşamlar boyunca akademik, sosyal ve toplumsal hayatlarında çeşitli güçlükler yaşamaktadır. Bu yaşanan güçlüklerin giderilmesi için çocukların okul öncesi dönemde sosyal beceri düzeylerinin geliştirilmesi, sağlıklı, olumlu iletişim kurmaları için toplumla iç içe, etkileşim içinde olmalarının sağlanması gerekmektedir (Yener, 2014) .

2.2.2 Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Alan yazındaki sosyal beceriler adından anlaşıldığı gibi birçok beceriyi kapsamaktadır. Uzmanlar sosyal becerileri çeşitli şekillerde sınıflandırmışlardır(Bacanlı, 1999, Gültekin, 2008, Pekdoğan, 2011, Erten, 2012).

Goldstein, Greshaw ve Klein (1980) sosyal becerileri altı grupta sınıflandırmıştır.

- Temel beceriler: Dinleme, sorular sorma, rica etme, kendini tanıtmaya gibi becerileri içerir.
- Duyguları ifade etme becerisi: Kendi duygularına çözümler üretme, başkalarının duygularını anlama, duygularla başa çıkma, korku ile başa çıkma gibi becerilerdir.
- Saldırgan davranışlara alternatifler geliştirme becerisi: Paylaşma, yardımlaşma, uzlaşma, izin isteme, kendini kontrol etme, hakkını koruma gibi becerilerdir.
- Stresle başa çıkma becerisi: Olumsuz veya başarısız olan bir durum karşısında çözümler üretme, grup içerisinde uzlaşılabilen bir davranışla başa çıkma gibi becerilerdir.
- Problem çözme ve planlama becerisi: Problemlerde ortaya çıkan nedenleri araştırma, bir konu üzerinde çalışma gibi becerilerdir.

Calderalla ve Merrell (1997) , sosyal becerileri beş grupta sınıflandırmıştır.

- Akranlarla ilgili beceriler: Arkadaşlarından yardım isteme, arkadaşlarını takdir etme, oyunlara katılma, arkadaşlarına ve çevresine karşı olumlu tutumlar gösterme.
- Kendini kontrol etme becerisi: Kızgınlığını ve üzüntüsünü kontrol etme, eleştirilere açık olma, kurallar belirleme, belirlediği kurallara uyma.

- Akademik beceriler: Boş zamanlarını değerlendirme, belirlenen yönergelere uyma, sorumluluk alma, grup etkinliklerine katılma,
- Uyum becerileri: Kurallara ve yönergelere uyma, sorumluluklarının farkında olma, aldığı sorumlulukları yerine getirme, materyallerini ve kendisine ait olan eşyalarını paylaşma.
- Kendini ifade etme: Konuşmayı başlatma ve bitirme, arkadaşlarıyla oyun içerisinde uyumlu olma, arkadaşlarını oyuna davet etme, gruba uygun bir şekilde katılma, yeni insanlara kendini tanıtmaya.

Gresham ve Elliott (1990) , sosyal becerileri beş grupta sınıflandırmıştır.

- İşbirliği: Başkalarına yardım etme, kurallara uyma, eşyalarını paylaşma, yardımlaşma becerileridir.
- Atılganlık: Kendisini tanıtmaya, bilmediği konular hakkında sorular sorma, olumlu davranışlarda bulunarak uygun tepkiler verme.
- Kendini kontrol etme: Uygun tepkiler verme, sınırlarını kontrol etme, tartışmalarda uzlaşma gibi becerilerdir.
- Sorumluluk: Aldığı görevleri yerine getirme, çalışkan olma.
- Empati: Başkalarına karşı gösterdiği ilgilerden ve anlayıştan ortaya çıkan becerilerdir.

2.3 Sosyal Gelişim Kuramları

2.3.1 Psikososyal Kuram ve Erik Erikson

Sosyal gelişim, bireyin iyi ilişkiler kurması ve içinde bulunduğu toplum ile içi içe ve uyumlu olmasını sağlayan bir süreçtir. Erikson, kişiler-arası ilişkileri ve psikososyal süreçleri ele almıştır(Yıldırım, 2015). Erikson, psikososyal gelişimi dönemler halinde incelemiştir. Bu kuramı geliştiren Erikson, psikanalitik kuramdan da ilham

almıştır. Psikanalitik kuramın dışında ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri de ele alınmıştır (Uysal, 2014).

Erikson, bireyin gelişiminde ki ilk yılların önemini vurgulamıştır. Bunun dışında çevrenin ve kültürel farklılıkların da etkilerinin olduğunu belirtmiştir. Erikson'a göre (Vaizoğlu, 2008);

- İnsanların temel ihtiyaçları aynıdır.
- Gelişim süreklidir ve evreler halinde oluşmaktadır.
- Benlik ve ego insanın temel ihtiyaçlarının giderilmesi ile oluşur.

Erikson psikososyal gelişim kuramını sekiz evre de ele almıştır. Her gelişim dönemlerinde dürtüler ve temel ihtiyaçların kendini olumsuz bir şekilde belirteceğini ve sonraki döneme geçmeden bu olumsuzlukların giderilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yaşanan bu olumsuzluk çözülmez ise bireyin ileriki yaşantısında çözümleninceye kadar devam etmektedir (Yıldırım, 2015).

0-1 yaş bebeklik dönemi	Temel güvene karşı güvensizlik
2-3 yaş küçük çocukluk dönemi	Özerkliğe karşı kuşku ve utanç
3-6 yaş oyun dönemi	Girişkenliğe karşı suçluluk
6-12 yaş ilkökul dönemi	Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu
12-18 yaş genç yetişkinlik dönemi	Kimliğe karşı rol karmaşası
18-25 yaş genç yetişkinlik dönemi	Yakınlığa karşı yalıtılmışlık
25-40 yaş yetişkinlik dönemi	Üretkenliğe karşı durgunluk
40 yaş ileri yetişkinlik dönemi	Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk

Şekil 1: Erikson Psikososyal Gelişim (Atay,2011)

Erikson bu gelişim evreleri incelendiği zaman 0-6 yaşları arasında üç döneme yer vermiştir(Ergin, 2012).

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-1 yaş)

Bebeklik Dönemi

Güven duygusu bireyin kendisine olan güvenin dışında, başkalarına duyduğu güvendir. Yaşamın ilk dönemlerinde bebeğin temel ihtiyaçlarının, sevgi ve ilgi ile karşılanması, onun temel güven duygusunun oluşmasını sağlayacaktır. Çocuk böylece sevildiğinin farkında olur ve yaşama sevinci artar (Özmen, 2013). Anne veya annenin yerine geçen yetişkin ile sağlanan ilişkinin olumlu ve tutarlı olması önemlidir. Güven, kişiliğin ve kimlik gelişiminin en önemli yapısıdır. Örneğin, annenin bebeği emzirirken kurduğu bağ, bebeğin çevresine karşı duyacağı güveni de sağlamaktadır. Anne veya annenin yerine geçen yetişkinin reddedici davranışları, temel ihtiyaçlarının yerine getirilmemesi, gereken ilgi ve sevginin gösterilmemesi durumunda çocukta güvensizlik oluşmaktadır. Bebek ihtiyacı olduğu zaman anneyi ve kendisine bakan kişiyi yanında bulamadığı zaman güvensizlik duygusu gelişmeye başlar(Özmen, 2013, Yıldırım, 2015)

2. Özerkliğe Karşı Kuşku ve Utanç (1-3 yaş)

Küçük Çocukluk Dönemi

Bu evrede çocuk birçok işi tek başına uğraşarak yapmak ve özerk olmak ister. ‘ Ben ’ sözcüğü sıkça kullanırlar. Bağımsız davranmak isterler. Kendi kendine yemek yeme, giyinme, beslenme vb. gibi. Ebeveynlerinin yaptıkları işlere karışmasından hoşlanmazlar. Kendisinin çabalayıp başarmasından mutluluk duyar ve kendisine olan güveni artar. Yaptıkları işe müdahale edildiği zaman sinirlenir ve hırçınlaşabilir (Ergin, 2012).

Ailelerin çocuklarına kendini geliştirme ve başarıma fırsatı tanıması gerekmektedir. Kendisine fırsat tanınmayan çocuk ileriki yaşantısında pasif, çekingen ve kendisine güvensiz olacaktır. Başarmaktan keyif alan çocuk devamlı aktif rolde olacaktır. Ebeveynler çocuklarını bir işi yapamadığı zaman suçlamamalıdır. Beceriksizlikle suçlanan çocuk cesaretini ve kendine olan güvenini kaybetmektedir. Çocukların özerk davranışlarına müdahale edildiği zaman, çocuklar kendilerinden şüphe duymaya başlar. Özerklik duygusu gelişmemiş çocuklar yaptıkları işi bitiremez, kendi başına karar veremez ve ailesine bağımlı kişilikler gösterir (Yeşilyaprak, 2018, Atay, 2011, Ogelman, 2016).

3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk (3-6 yaş)

Oyun Dönemi

Çocuğun en temel uğraşı oyundur. Çocuk oyunlarında ve yaşantısında merak, keşfetme, üretme, araştırma gibi tutumlar içerisindedir. Çocuk bu dönemde iletişim becerilerini çok etkin kullanır. Cinsiyet özelliklerini, cinsiyet farklılıklarını ve vicdan kavramlarını öğrenir (Atay, 2011).

Bu dönemdeki çocuklar sosyal ilişkilere daha aktif katılırlar. Merak ve sorma duygusu ön planda olan çocuk yaptığı etkinliklere başarısız olduğu zaman suçluluk duygusuna kapılabilir. Anne-baba ve öğretmen tutumları ile desteklenen çocuklar girişken olurken, kısıtlanan çocuklar ise suçluluk duygusunun gelişmesine sebep olur (Koçak, 2012).

Girişkenliğe karşı suçluluk dönemindeki çocuklara nasıl davranılmalı? Neler yapılmalı? öneriler aşağıdaki gibidir: (Vaizoğlu, 2008, Özmen, 2013).

- Çocuklar kendi başlarına bir şeyler yapmak için desteklenmelidir. Bir etkinlik yapmak ve uğraşmak isteyen çocuğun isteği yerine getirilmelidir.

- Çocukların başarılı olmaları için gereken ortamlar hazırlanmalıdır. Çocukların uğraşarak yapabilecekleri etkinlikler verilmelidir.
- Çocukların hata yapmasına fırsat verilmelidir. Yaptıkları hataları kendilerinin fark etmesi sağlanmalıdır. Yaptıkları işleri ödüllendirmek gerekir.

2.3.2 Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsanlar, öğrenmenin olabilmesi için diğer insanlara ihtiyaç duyarlar. Birden çok insanın olduğu yerde sosyal öğrenme mevcuttur. Bireyler birbirlerini izleyerek ve gözlemleyerek öğrenirler. Temel faktör 'gözlem' dir. İnsanlar deneme yanılma yolu ile birçok beceri öğrenir. İnsanlar yalnızca kendi yaşamışlıklarından öğrenmez, diğer insanların yaşantılarında yaptıklarını izleyerek de öğrenir (Dereli, 2008).

Albert Bandura sosyal öğrenme kuramının temsilcilerindedir. Bandura sosyal öğrenme de üç temel kavramdan söz etmektedir. Bunlar; taklit, gözlem ve model almadır. Duygular ve düşüncelere önem veren Bandura, davranışlardaki bilişsel sürecin önemini vurgulamıştır (Yurteri, 2011).

Sosyal Öğrenmenin Aşamaları:

1. Dikkat

İlk aşama dikkattir. Model alınan kişinin yaptıklarının doğru gözlemlenip aktarılması öğrenmenin gerçekleşmesindeki ilk aşamadır. Dikkatin gerçekleşmesi üç kavram ile mümkündür. Bunlar; davranışı yapan kişi, davranışın özelliği, davranışı öğrenen kişinin özelliğidir (Vaizoğlu, 2008).

2. Hatırlama (Akılda Tutma)

Bilgilerin akılda tutulması ikinci aşamadır. Gözlemlenen bilgiler kodlanarak bellekte tutulur. Zihinsel resimler, semboller ile bilgiler saklanır (Kurtalan, 2015).

3. Davranışı dönüştürme süreci

Üçüncü aşama da model alma ile davranış meydana gelir. Gözlemlenen davranış sonrasında birey bellekte kodladığı bilgileri davranışa dönüştürmelidir. Fiziksel ve psikomotor becerileri uygun olan birey öğrendiklerini davranışa dönüştürebilir. Bu süreçte model veya diğer bireylerin geri dönüt vermesi davranışın istenildiği gibi olmasına yardımcı olur. Eksikler görüldüğünde giderilmelidir (Serçekuş ve Mete, 2009).

4. Güdüleme

Yeni davranışlar ve beceriler gözlem yaparak kazanılır. Gözlem yapıldıktan sonra model çevreden aldığı tepkiler sonucunda ödüllendirilirse aynı davranışı tekrarlama istediği oluşmuş olur. Cezalandırma durumunda model aynı davranışı tekrarlamak istemez (Yıldırım, 2015).

2.3.3 Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı

Lev Vygotsky

Vygotsky, bireyin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel gelişimin bireyin sosyal çevresini belirlediğine dikkat çekmektedir. Vygotsky'e göre öğrenme, gelişmeye bağlıdır. Çocuğun gelişimini takip etmek için, toplumda nasıl yetiştirildiğinin bilinmesi gerekmektedir (Miller, 2017).

Vygotsky'e göre çocuğun gelişimi iki boyutta ortaya çıkar. Bunlar toplumsal ve psikolojik boyuttur. Psikolojik süreçler, çocuğun yetişkin, çevre ile paylaştığı bir sosyal süreçte devam eder. Bunun için gerekli olan 'dil'dir. Çocuklar içinde yaşadığı toplum ile birçok kültürel öğeyi öğrenir. Vygotsky'e göre yaşam boyu gelişim sosyal etkileşime bağlıdır. Bu durumda bilişsel gelişim sosyal deneyimlere ihtiyaç duyar (Dabbagh, 1999).

Vygotsky'e göre öğrenme yakınsak gelişim alanında gerçekleşmektedir. Yakınsak gelişim alanı, çocukların kendi başlarına yapamadıkları işleri sosyal destek alarak yapabilmeleridir. Yakınsak gelişim alanı her çocuğun aynı gelişimi göstermediğini, çünkü çocukların çevreden aldıkları sosyal destekler farklılık göstermektedir. Vygotsky için bireyin sosyal ve kültürel rolü, çocuğun gelişim ve öğrenmesinin temel taşıdır. Kültürel farklılığın gelişim üzerinde ki önemli etkisinin olduğunu belirten Vygotsky, farklı kökenden, ırktan olan çocukların çok kültürlü toplumdaki bilişsel başarısından söz etmektedir. Vygotsky'a göre çocuğun sosyal yaşantısı ile bilişsel gelişim arasında bir ilişki vardır (Üstün, Akman ve Etikan, 2004). Çocuk iç dünyası ile konuşma gerçekleştirir. Çocuğun duygu ve düşüncelerine yardımcı olan bu konuşma özel konuşmadır. Küçük çocuklarda sıklıkla karşılaşılan bu konuşma ile çocuğun problemleri çözmede daha başarılı olduğu görülmüştür (Kurtalan, 2015).

2.4 Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Okul öncesi dönem insan hayatının temelini oluşturmaktadır. İnsan hayatının temelini oluşturan bu yıllar, çocuğa birçok beceri kazandırmaktadır. Bu dönem çocuğun gelişim ve öğrenme dönemidir. Çocuğun kişiliğinin şekillendiği, temel alışkanlıklarının kazanıldığı ve geliştiği en kritik dönemdir (Pekdoğan, 2011).

Sosyal gelişim, bireyin içinde yaşadığı toplumsal kurallara duyarlı olması ve toplumdaki diğer kişilerle etkileşim halinde olmasıdır (Atay,2011). Birey içinde yaşadığı grubun üyesi olmak için gereken inanç, değer ve davranışları öğrenir. Bu öğrenme sürecinde pasif olan birey, istenilen davranışı anlamaya çalışır ve sorgular (Gander ve Gardiner, 2004).

Sosyal gelişim diğer gelişim alanları ile iç içedir. Sosyal ilişkileri anlama, yorumlama, problem çözme açısından zihinsel ve duygusal süreçlere ihtiyaç vardır.

Sosyal ilişkiler bireyler arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilme, problem çözme gibi süreçleri göstermektedir. Fiziksel beceriler sosyal ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Ogelman, 2016).

Okul öncesi dönemde çocuğun sosyal gelişimi bebeklik döneminden itibaren kazanılmaya başlar. Çocuğun sosyal yaşamda etkin olabilmesi için sosyal becerilerin kazanılması gerekir. Sosyal gelişim yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir (Göktaş, 2015, Topaloğlu, 2013).

Sosyal gelişim anne-bebek arasındaki ilişki ile başlar ve ilerleyen zamanlarda ailenin diğer fertleriyle genişleyen sosyal bir çerçeve içerisinde öğrenilir. Sosyal gelişim aşama aşama öğrenilir. Bu çerçeve de anne-çocuk, aile-çocuk, çocuk-çocuk ilişkisi, oyun becerileri ve okul öncesi eğitim kurumları özel bir önem kazanmaktadır (Günindi, 2008).

2.4.1 Sosyal Gelişimin Yaşlara Göre İncelenmesi

Bebeğin ilk sosyal tepkisi kendine dikkatli bakan kişiye odaklanması ve gülümsemesidir. Bebeğin ilk aylarında, anne bebeğe sevgi göstererek ihtiyaçlarını karşılar ve sosyal gelişimine yardımcı olur. Bebek huzursuz olduğu zamanlarda ağlar ve annesinden tepki bekler (Durualp, 2009).

Genellikle sözel olmayan beceriler ilk yaşlarda öğrenilir. Bebeğin annesinden öğrendiği ilk sosyal beceriler, bebeğin dikkatini vererek bakmasıdır. 2. ayda bebek etrafında dolaşan insanları izler, tanıdığı insanlara gülümser ve sesler çıkarır. 3. ayda annesinin sesini diğer seslerden ayırt eder. Etrafında konuşan insanları dinler, gözleri ile seslerin geldiği yerleri arar. İnsanların yüzlerini tanımaya başlar ve ilk sosyal anlamlandırması çocuğun çevresiyle kurduğu ilişkisi başlamış olur (Özmen, 2013).

Bebek 6. ayda annesiyle oyun oynamak ister. Etrafındaki yabancı insanları ayırt eder. Yabancı insanlara karşı ağlama, korku gibi tepkiler sergileyebilir. Yabancı

olmayan insanlara olumlu tepkiler verir. Bebek 8.aydan itibaren 'ben' ve 'başkası'nın ayrımını yapabilir. Hoşuna giden bir oyuncacı alır, çeşitli sesler çıkarır ve karşısındaki insanın aynı davranışı tekrarlamasını ister (Yener, 2014) .Bebek 9. ve 12. Aylarda sesleri, davranışları taklit eder. Oyuncakları ile birlikte oynama, oyuncakları elinden alındığı zaman ağlama, sinirlenme gibi tepkiler gösterir (Vaizoğlu, 2008).

Erken çocukluk döneminde çocukların yaşlarına göre beklenen sosyal gelişim özellikleri aşağıda verilmektedir (Atay, 2011, Göktaş, 2015, Ergin, 2012, Veziroğlu, 2016, Akbaş ve Temiz, 2016).

0-1 Yaş

- Bebek keşfetmeye başlar.
- Duygularını (korku,kaygı,ürkme vs.) ifade eder.
- Sık sık gülümser.
- Çevresindeki insanları izler.
- Aynada kendini gördüğü zaman tepki verir.
- Kendisine uzanan nesnelere takip eder.
- Nesneyi inceler elinde tutar.
- Ce-ee gibi oyunlara tepkiler verir ve taklit eder.

1-2 Yaş

- Gösterilen baskıcı tutumlardan hoşlanmaz ve olumsuz yönde etkilenir.
- Yabancı insanlara karşı ürkek, endişeli tavırlar gösterir.
- Etrafındaki insanlarla iletişim kurmaya çalışır.
- Aile bireyleri ile iletişim içine girer.
- Oyun oynayan arkadaşlarının yanında kendi başına oynar.
- Yönerge verildiği zaman oyuncaklarını, nesnelere ve yiyecekleri diğer paylaşır.

2-3 Yaş

- Çocuğun arkadaşlık ilişkileri gelişmeye başlar.
- Etkinliklerini paylaşmaktan, birlikte zaman geçirmekten keyif alır.
- Uyum ve işbirliği içinde olmayı öğrenir.
- Sabırsızdır, kararsızdır.
- Yapmak istediği aktivitelerin kısıtlanmasını istemez.
- Kısıtlandığı zaman sinirlenir.
- Kendi başına başarmak için çaba gösterir.

3-4 Yaş

- Çocuk bağımsız olmaya başlamıştır.
- Çevresindeki insanlarla ve akranlarıyla oyun oynamaktan keyif alır.
- Sırasını bekler.
- Oyun içerisinde kurallara uygun davranır.
- Arkadaşının oynadığı oyuncağı oynamak için izin alır.
- Müzik eşliğinde dans etmekten keyif alır.

4-5 Yaş

- Çocuk sosyaldir ve konuşmayı sever.
- Hem cinsleriyle güçlü arkadaşlıklar kurar.
- Gruplar halinde oyunlar oynar.
- Grup arkadaşlarıyla uzlaşma içerisine girer.
- Oyunda kendisinden küçük arkadaşlarına ablalık veya abilik yapmaktan hoşlanır.
- Yardımsever ve paylaşımcı bir tutum sergiler.
- Başarmaktan keyif alan çocuk özgüven kazanır.
- Duygularını ifade etmede başarılıdır.

5-6 Yaş

- Çocuk, ailesine bağımlı olmakla birlikte öğretmenini ve arkadaşlarını da önemser.
- Oyun grupları genişlemiştir.
- Yalnız başına oynamaktan sıkılır.
- Çevresinde yaşanan sevinç ve üzüntülerini paylaşır.
- Kendi haklarını savunur, başkalarının haklarına saygı duyar.
- Arkadaş edinmede zorlanmaz.
- Kalabalık ortamlara girer.
- Öz bakımlarını (giyinme, yıkanma, yemek yeme vs.) kendi başına halledebilir.

2.5 Sosyal Becerileri Etkileyen Faktörler

Çocuk sosyal ilişkilerini ilk olarak aile ortamında yaşayarak öğrenir. Daha sonra okulda akran grupları, öğretmenleri ile ilk deneyimlerini yaşar. Çocuğun sosyal okul yaşantısı, aileden sonra gelen önemli yaşantıdır. Okul öncesinde aldığı eğitimde çocuk, sosyal becerilerini yaparak ve deneyimleyerek öğrenme imkanı bulmaktadır (Günindi, 2011).

2.5.1 Cinsiyet

Cinsiyet faktörü sosyal beceriler açısından önemli değişkenlerden biridir. Cinsiyetlerin sosyal gelişim açısından ortaya çıkardığı ayrımlar, çocuk yetiştirme tutumlarıyla ve kültürle ilişkilidir. Toplumun kız ve erkek çocuklarından beklediği sosyal roller, ebeveyn tutumları ile çocukların davranışlarını belirlemektedir (Ogelman, 2016). Okul öncesi dönemde çocuklar hem cinsleri ile oynamayı tercih ederler. Bu oyunlar sırasında sosyal beceriler cinsiyete göre farklılıklar gösterir. Yapılan araştırmalar da kız çocuklarının daha olumlu ve sosyal becerileri daha sık kullandığı, saldırganlık eğilimlerinin daha düşük olduğu, erkek çocuklarının ise daha şiddet eğilimli ve saldırgan olduğu gözlenmektedir. Saldırganlık, cinsiyete göre

farklılık göstermektedir. Kız çocukları ilişkisel saldırganlığı (yalan söyleme, kışkırtma v.b.), erkek çocukları ise fiziksel saldırganlığı (vurma,kırma,itme v.b.) göstermektedir (Bonica vd.,2003;Sebanc, 2003;Akt:Ogelman, 2016, Bilek, 2011).

Toplumda kız çocuklarının ılımlı ve sessiz olması beklenmektedir. Erkek çocuklarda ise saldırganlık, kötü söz kullanma beklenen davranışlardır. Erkek çocuklarının, kız çocuklarına göre daha girişken olmaları olumlu karşılanırken, kız çocuklarının bu davranışları erkek çocuklarında olduğu gibi karşılanmayabilir. Cinsiyete göre farklılık gösteren bu davranışlar, anne-baba tutum ve davranışlarına işaret etmektedir (Bülbül, 2008, Tüy, 1999).

2.5.2 Yaş

Çocukların sosyal gelişimleri diğer gelişim alanları ile öğrenilip pekiştirilir. Yaşın ilerlemesi ile çocukların sosyal gelişimlerinde ilerleme olması beklenmektedir. Çocuklar bu aşamada birçok insanla etkileşim halinde olur. Bu durum sosyal becerinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Merrell (1994) yaptığı bir araştırma da çocukların yaşlarının ilerlemesi ile sosyal rollerinin, sosyal bağımsızlıklarının, iletişim becerilerinin arttığını, problemleri davranışlarının azaldığını belirlemiştir (Akt:Gültekin, 2008 s:19).

Yapılan diğer bir araştırma okul öncesi dönemde çocuklarının yaşlarının ilerlemesi ile sosyal uyumlarının arttığını ve yaşın çocuk üzerindeki etkisinin önemli olduğunu belirlemiştir (Sarı, 2007).

2.5.3 Okul ve Öğretmen

Çocuğun gelişiminde aileden sonra gelen ve sosyal becerilerin kazanılmasında etkili olan bir diğer etmen de eğitim ortamıdır. Eğitim ilk olarak aile içinde başlar ve okul, çevre olarak devam eder. Okul çocuğun sosyalleşmesi ve kendini geliştirmesi için çocuğa fırsatlar veren toplumsal bir kurumdur. Okulun

sosyal bir kurum olarak iki temel işlevi vardır. Birinci işlevi, bireye günlük hayatında karşısına çıkacak semboller ve kavramları kazandırmaktadır. Diğer işlev ise, çocuğun aile ve arkadaş çevresi onun diğer bireylerle iletişim kurması, işbirliği içinde olması ve sosyal rolleri kazandırması açısından okul toplumsal bir kurumdur (Koçak, 2012).

Çocuğun sosyal çevresi okul ile başlar. Okul, çocuğun sosyal ilişkilerini, tanımadığı arkadaşlarıyla kuracağı ilişkileri, başarısını, okulun koyduğu kuralları, çevreye sağlayacağı uyumu ve karşılaşacağı güçlüklerin üstesinden gelmesini kolaylaştırır. Çocuk aile dışındaki etmenler ile farklı bir dış dünya ile karşılaşır ve bu dış dünyayı keşfeder. Okul içerisinde sosyal çevreye uyum sağlamayan çocuk, aile dışına çıkmamış, ailenin ilgisiz bıraktığı ve sosyal ilişkilerden yoksun çocuklardır (Arslan, 2016).

Öğretmenler, çocukların olumlu benlik kavramını geliştirebilmeleri için, öğrenme ortamlarının yaratılmasına, olumlu arkadaş ilişkilerine, çocuğun karşılaştığı zorluklara yardımcı olarak etkin bir rol üstlenir. Bu durum çocuğa, sevildiğini, kabul gördüğünü ve benliğinin güçlendiğini gösterir. Benlik gelişimi kuvvetli olan çocuk, tutarlıdır, anlayışlıdır, sorumluluklarının farkındadır ve yeteneklerinin daha fazlasını geliştirmeye çalışır (Işık, 2007).

Meier ve DiPerna (2006)'a göre sosyal beceriler ilköğretim döneminde önem taşımaktadır. Öğretmenler, sosyal becerilerin çocuklar üzerindeki önemli etkilerinin olduğunu belirlemiştir. Öğretmenin çocuğa yaklaşımı, anlayış ve desteği, öğretmen – çocuk ilişkisi çocuğun sosyal uyum ve becerilerinin daha çok arttırmakta, çocuktaki olumlu benlik gelişimini ve çocuğun başarısını olumlu yönde etkilemektedir (Akt:Koçak, 2012). Öğretmen çocuğa model olmalıdır. Çocuğun ılımlı, pozitif sosyal ilişkileri, akranları ile kurduğu iletişim, başarı gibi etmenler öğretmenden kaynaklanan olumlu ilişkilerdir (Gültekin, 2008).

2.5.4 Çocuğun Oyun Yaşantısı

Çocuğun yaşamında oyun, en önemli uğraştır ve çocuğun eğlencesidir. Oyun sayesinde çocuk, sosyal rolleri ve kuralları öğrenir. Oyun çocuğun yaratmasını, üretmesini ve bilgi edinmesini sağlar. Toplumsal yapıya ilişkin bilgiler oyun sayesinde öğrenilir. Çocuk sosyal başarısını oyunun içinden alır. Akran ilişkileri, grup oyunları ve çocuğun akranlarına karşı düşünceleri, empati becerisi, çocuğun kendini, duygularını ifade etme becerisi oyun sayesinde kazanılır. Duygularını ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade eden çocuklar, daha başarılı, mutlu ve sağlıklı ilişkiler kurmaktadır (Ogelman, 2016).

Sosyal beceriler açısından oyun en önemli deneyim ve öğrenme alanıdır. Oyun ile çocuklar paylaşma, işbirliği, yardımlaşma, empati, kurallara uyma, selamlaşma, başkalarının haklarına saygı gösterme doğruyu-yanlışı ayırt etme, fırsatı bulmaktadır. Çocuk sosyal çevre içinde aldığı görev ve sorumlulukları oyununa yaşayarak yansıtır. Çocuğun aile içerisinde (anne-baba, kardeşler, akrabalar) gösterdiği davranışlar oyun ile pekişir. (Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006).

Oyunun kendine özgü kuralları vardır. Çocuk oyun sayesinde kurallara uymayı öğrenir ve toplumla uyumlu yaşar. Oyun çocuk için eğlenceli bir uğraştır, çocuk keyif alır, konuşur, üretir ve deneyimler. Oyununa kurallar koyan çocuk, özgürce hareket eder ve duygu düşüncelerini rahatça ifade eder. Çevresinde gördüklerini oyununa yansıtır. Oyun esnasında heyecanlıdır ve oyundan haz duyar. Çocuklar için oyun birleştiricidir ve ortak bir dildir. Akranları ile iletişim içinde olan çocuk grup içinde arkadaşlarına saygı duymayı öğrenir, sırasını bekler ve paylaşmayı bilir (Özdil, 2008).

Okul öncesi dönemde çocukların oyun davranışlarında gelişimsel olarak farklılıklar ortaya çıkmaya başlar. 3 yaşlarından itibaren çocuklar kendi cinsinden

çocuklarla ile oyun oynamak isterler. Erkek çocuklar gruplar halinde ve açık alanlarda oyun oynamayı tercih ederken kız çocukları, bahçelerinde kendini güvende hissettikleri alanlarda kız arkadaşları ile oyun oynamaktan keyif alırlar(Erten, 2012).

2.5.5 Akran ilişkileri

Çocuğun sağlıklı gelişiminde akran ilişkileri önemli bir rol oynar. Çocuğun akranlarıyla yaşadığı ilişkiler, çocuğun sosyal becerilerini kazanması açısından birçok fırsat sağlamaktadır.

Akran ilişkileri okul öncesi dönemden başlayarak hızla gelişmektedir. Aileden sonra çocukların sosyal gelişim açısından oldukça önemli olan akran ilişkileri ile çocuklar diğer unsurlarla tanışmakta ve bu zaman içerisinde akranlarıyla zaman geçirmektedir (Tüfekçi ve Deniz, 2013).

Akran ilişkileri 3 yaşlarında başlar ve çocuklarda ‘ben’ kavramı gelişir. Çocuklar her zaman kendi isteklerinin yapılmasını ister. Bu nedenle grup ilişkilerinde olumsuz durumlarla karşılaşabilirler. Arkadaşlarıyla birlikte olmaktan keyif alırlar. Çocuk aynı oyunu oynamak yerine farklı oyun oynamak ve üremek ister. Akranlarıyla ilişki kurmakta zorlanmaz fakat ilişkilerini sürdürmede sıkıntı yaşayabilirler. Çocuk 4-5 yaşında kuralları öğrenmeye başlar. Aileden çok akranlarına daha çok ilgi gösterirler. 5-6 yaşında arkadaşlarının duygularını anlamaya başlar, onları dinler ve yorum yapar. Akranları ile sorun yaşadığı zaman bu sorunlara çözümler arar (Işık, 2007)

Çocukların sosyal becerileri akran ilişkilerinde önemli bir etkidir. Çocuğun yaşı ilerledikçe akran ilişkilerinin önemi artar. Çocuk akran ilişkileriyle birlikte sosyal becerilerini kazanma ve geliştirme olanağı elde eder. Mize ve Abell (2006)’a göre, sosyal yeterliliğe sahip çocukların akran ilişkilerinde akranlarına göre olumlu ilişkilere sahiptirler. (Akt: Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006).

Aile çocuğun sosyal çevresini oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemin başlamasıyla birlikte öğretmen ve akran grupları çocuğun sosyal çevresinde önemli bir role sahip olmaktadır. Çocukların sosyalleşmesi için öğretmen, çocuk üzerinde etkili bir bireydir (Seefeldt, 2005,s:134.Akt:Ekici, 2013).

2.5.6 Aile

Sosyal yaşam doğumla başlar. Aile çocuğun sosyalleşmesini sağlayan ilk kaynaktır ve çocuğun ilk sosyal ortamıdır. Çocuğun sosyalleşmesi için anne-babanın çocuğa destek olması gerekir. Aile faktörü bu nedenle çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir etkidir (Erten, 2012).

Çocuğun ilk iletişimi annesiyle ve diğer aile bireyleriyle gerçekleşir. Çocuğun ilk yıllarındaki sosyal etkileşimi, davranışlarının pekişmesini sağlamaktadır (Willard ve Hill, 1980;s:26, Akt: Erten, 2012). Çocuk bu dönemde sosyal olmayı öğrenirken, anne ve babasını model olarak toplum içinde nasıl davranacağını, sosyal kuralları ve sosyal problemlerin nasıl üstesinden geleceğini öğrenecektir (Bilek,2011).

Çocukların sosyal gelişiminde anne-baba doğrudan etkiye sahiptir. Anne ve babanın çocuğa sergilediği davranış, kişilik özellikleri, çocuğa sunulan fırsatlar, toplumsal kurallara uygun davranması ve değer yargıları çocuğun sosyal becerileri kazanmasında etkilidir (Genç, 2016).

Model olarak öğrenmenin çocuğun hayatındaki etkisi büyüktür. Çocuğun model alabileceği kişiler ebeveynleridir. Bu dönemlerde çocuk anne-babasına karşı olumlu duygular edinmiş ise çevresine karşıda benzer şekilde duygularını yansıtır. Kısacası çocuk aile içerisindeki yansıtılan duyguları sosyal davranışlarında da gösterir (Tatlı, 2014).

Hoffman (1975) anne-babaların kişisel özelliklerinin dışında çocuğa davranışları, çocuğun sosyal gelişimini üzerinde büyük etkiye sahiptir. Çocuğun

yetiştiği ailenin yapısı, ekonomik düzeyi çocuğun sosyal deneyimlerinin belirlemektedir (Akt:Ekici, 2013).

Baumrind'e (1991) göre ailenin eğitim düzeyi çocuğu, zihinsel, fiziksel, bedensel ve sosyal gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir. Aile içerisinde anne-babanın kişilik ilişkilerinin nitelik ve nicelik açısından uygun düzeyde olması, aile içi iletişimin önemli faktörlerindendir. Olumsuz davranışların ortaya çıkması ve çözümler üretilmesinde benzer davranışlar sergileyen anne-babalar bu durumda bir yandan çocuklarına model olurlar, bir yandan da ailenin huzurunu, bütünlüğünü sağlayıp geliştirirler. Gergin, sıkıntılı ve huzursuz bir aile ortamında ocuk mutsuzdur ve çocuğun gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Mutsuz ve iletişimi zayıf olan ailede çocuklar içe kapanık ve bağımlı kişilik özellikleri göstermektedir. (Cunningham,1993:Akt:Işık, 2007:8).

Rose Krosner, Rubin, Booth ve Coplan (1996) tarafından yapılan bir araştırmada, annelerine güvenli bağlanan 4-5 yaş yaş çocuklarının daha sosyal olduğunu, güvensiz bağlanan 4 yaş çocuklarının daha saldırgan ve olumsuz duygular gösterdiği görülmüştür. Cohn (1990) annelerine güvensiz bağlanan 5-6 yaş çocuklarının akranları ve öğretmenleri tarafından daha az sevildiğini ve akranları tarafından daha saldırgan, öğretmenleri tarafından daha az yetkin görüldüğünü saptamıştır (Akt:Uysal, 2014).

Ailelerin ocuk yetiştirme tutumları farklılık göstermektedir. Bu yetiştirme tutumlarının benzer noktaları, çocuğun olumlu veya olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Baumrind(1995)  temel maddeyle anne-baba tutumundan bahsetmiştir. Bu tutumlar; yetkeci tutum, otoriter tutum, aşırı hoşgörülü tutumdur. Son yıllarda yapılan araştırmalar sonrasında, ilgisiz tutum, aşırcı korumacı tutum,

reddeden-dışlayan tutum ve tutarsız tutum anne-baba tutumlarına eklenmiştir.(Baumrind, 1995; Akt: Ogelman, 2016).

2.5.7 Kardeş ilişkileri

Kardeş ilişkileri yaşam boyu devam eden önemli ilişkilerden biridir. Kardeşleriyle ilişkileri güven ve dostluğa dayanan çocuklar, akranlarıyla olan ilişkilerinde de bunu model almaktadır. Kardeşleriyle olumsuz ilişkiler içerisinde olan çocuklar bu ilişkileri gelecekteki ilişkilerinde yansıtacaktır. Çocuklar kardeşleriyle olan ilişkilerinde işbirliği, yardımlaşma ve iletişim becerileri gibi beceriler kazanmaktadır (Tatlı, 2014).

Yapılan araştırmalar (Uysal, 2014, Işık, 2007, Tatlı, 2014, Ogelman, 2016, Kalkınç, 2015) büyük kardeşi olan küçük çocukların, akran ilişkilerinin kardeşi olmayan çocuklara göre daha çabuk ve rahat bir gelişim gösterdiklerini ortaya koymuştur. İlk doğan kardeşler genellikle kardeş ilişkilerinde daha baskın bir role sahiptir. Sonradan doğan kardeşler ise yapılanları örnek alan bir role sahip olmaktadır. Büyük kardeşler hemcinsleri olan kardeşlerine cinsiyet rolü açısından önemli bir model olmaktadır. Küçük erkek kardeşlerin abileri ile erkekleri ilgilendiren konularla ilgili olarak ablalarına göre daha çok paylaşımlarda bulduklarını görülmektedir. Okul öncesi dönemdeki kardeş ilişkileri incelendiği zaman büyük kardeşler küçük kardeşleri için daha rehberdir. Büyük kardeşler yeni becerileri kardeşine davranışları model olma yoluyla öğretmeye çalışırlar.

2.5.8 Sosyal Kültür ve Çevre

Çocuk toplumsal bir çevre de dünyaya gelir ve bu çevre de toplumun belirlediği kurallar ve kültürel değerler doğrultusunda sosyalleşerek yaşamına devam eder. Birey, ilk sosyal davranış ve becerilerini ailede öğrenir. Öğrendiklerini sosyal becerileri, sosyal çevresine yansıtır. Toplumun kültürel değerleri ve ortak değerlerini

bireyin sergilemesi beklenir. Bu değerlerin yanı sıra sosyal ilişkiler bireyi etkilemektedir. Çocuk toplumsal kuralları sosyal davranışları, toplumun değerlerini ve toplumsal kuralları gözlemler ve öğrenir. Çocuğun çevresiyle kurduğu ilişkiler, sosyal davranışlar, çocuğa olan yakınlık sosyal becerilerin gelişimini etkileyen temel maddelerdir (Günindi, 2010).

İşbirliği içerisinde olan, yardımsever, empati kuran, teşekkür eden ve özür dileyen, paylaşmayı bilen çocuklar çevreleri tarafından sevilir ve kabul görür. Saldırgan, şiddet eğilimli, oyun içerisinde kurallara uymayan, akranlarıyla iletişim kuramayan çocuklar olumsuz tepkiler görür ve çevresi tarafından reddedilir (Gülay ve Akman, 2009).

Genel olarak bakıldığı zaman, çocukların sosyal gelişimleri farklı sebeplere bağlı olarak oluşmaktadır. Karşılıklı kurulan iletişim ile sosyal yeterlilik şekillenmektedir. Çocuklar akranları ile oyun esnasında birbirlerini etkilemektedir buda çocukların sosyal gelişimleri için önemli bir unsurdur.

2.5.9 Sosyo-Ekonomik Düzey

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi sosyal gelişimde önemli bir faktör olarak ele alınmaktadır. Aile, çocuk üzerinde en etkin olan toplumsal gruptur. Çocuk, sosyal becerilerini, davranışlarını ve kişiliğini aile de kazanır. Aile ve çocuğa sunduğu fiziksel ve sosyal yaşantı zenginliği çocuğun şekillenmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Işık, 2007).

Ailenin sosyo-ekonomik durumu çocuğu ve aile yaşamını olumsuz etkilemektedir. Bacanlı (2014) sosyo-ekonomik düzeyin, sosyal becerilerle ilişki olduğunu ve sosyo-ekonomik düzey arttıķa özgüven ve öz benliğin arttığını belirlemiştir. Yapılan araştırmalarda (Uysal, 2014, Bülbül, 2008, Seven, 2007) yoksulluğun ve ortaya çıkan yaşamın getirdiği ilişkinin çocuğun suça yönelmesiyle

ilgili olduğu belirlenmiştir. Ekonomik durumun suç üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri vardır. Yoksulluk, çocuğu suça yönelik ortamlar yaratabilir. Yoksulluk içinde kalan çocuk sürekli kaygılı, korkak ve kendine güvensiz olacaktır. Çocukların arkadaşları arasında sosyo-ekonomik durumu açısından büyük bir fark olması çocukta olumsuz duygulara sebep olacaktır. Çocuğun daha üst seviye de olmak istemesi ve bunun için gösterdiği çaba, çocuğu suça teşvik etmektedir.

Alt-sosyo-ekonomik düzeyde olan aileler çocuk yetiştirme de bilinçli değillerdir. Çocuklarına karşı katı disiplin, ceza gibi yöntemlere başvurabilirler. Ebeveynlerin uyguladığı bu fiziksel şiddet ve baskıcı tutum, çocuğun saldırgan ve şiddet eğilimli davranışlara yöneldiğini göstermektedir. Ebeveynlerin işsiz olması, sosyo-ekonomik açıdan yetersizliği, onları daha çok güçsüz kılmaktadır ve kendilerine olan güvenleri sarsılmaktadır (Işık, 2007).

2.5.10 Kitle İletişim Araçları

Radyo, televizyon, bilgisayar, kitap, dergi v.b. sosyalleşmenin önemli araçlarından biridir. Kitle iletişim araçları, çocukla doğrudan bir etkileşim halindedir. Bu araçlar çocukları meraklandırır, onların hislerine karşılık verir. Çocuklar kitle iletişim araçlarını içinde buldukları anı zevk ve mutluluk gereksinimlerini karşılama amacıyla kullanırlar. Bu araçlar çocuğun duyduğu, gördüğu, hissettiği duyguları kendi alanına geçirir ve çocuğun yaşam tarzını etkiler. Çocuğun yaşamında olan bu duygular doğrudan ya da dolaylı olarak sosyalleşmeyi etkilemektedir (Elkin, 1995).

Kitle iletişim araçları çocuğun yanlış bilgilendirilmesine sebep olabilir. Çocuk izlediği, gördüğu olaylar sonucunda yanlış karşılaştırmalar yapabilir bu da çocuğun eksik bilgi edinmesine neden olabilir. Araştırmalar sonucunda, çocuklar ilk yıllarda zamanlarının bir kısmını televizyon izleyerek geçirmektedir. Bir yaşına

geldiklerinde, televizyon programlarına ve bilgisayardaki oyunlara ve seslere eşit şekilde bakabilirler. Televizyon çocuğun hayal gücünü kısıtlamaktadır. (Abelman vd,1992. Akt:Yener, 2014).

Bazı araştırmalar (Yener, 2014, Erten, 2012) televizyonunun çocuğun ihtiyacı olan oyuna engel olduğunu göstermektedir. Televizyon çocukların hareket etmesini engellemektedir. Televizyon sebebiyle çocuklar yaratıcı düşünme ve arkadaşlarıyla iletişim kurma, oyunlar oynama gibi aktivitelerden uzak kalmaktadır. Ayrıca sınıf içerisinde sosyal uyumları zayıf, pasif bireyler olmaktadır.

Çocuklar izledikleri programlardan olumsuz etkilenebilir. Ebeveynler, çocuklarının izlediği programları, bilgisayar oyunlarını dikkatle takip etmeli ve gerektiği zaman kontrol altına almalıdır. Ebeveynler çocuklarının sosyalleşmesi, kas becerilerinin kuvvetlenmesi için çeşitli aktivitelere yönlendirmelidir. Çocuklara uygun ortamlar yaratılmalı ve onlara fırsatlar sunulmalıdır. Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun dergiler, kitaplar ve oyun alanları oluşturulmalıdır (Çimen, 2009).

Sonuç olarak, kitle iletişim araçları çocukların gelişimi üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkiye sahiptir. Burada önemli olan kitle iletişim araçlarının nasıl ve hangi amaçlar doğrultusunda kullanıldığıdır. Bu araçlar, çocuklara belli zaman dilimlerinde ve çocukların gelişimine uygun eğitim amaçlı verilmelidir. (Ogelman, 2016).

Genel olarak bakıldığı zaman sosyal gelişimlerin etkilendiği faktörler çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bu faktörler, karşılıklı etkileşimler ile sosyal yeterliliği oluşturmaktadır. Akran ilişkileri ve oyun birbirini etkileyen ve bir arada bulunan faktörlerdir. Diğer faktörlere bakıldığı zaman kitle iletişim araçlarının kullanımınıdır. Ailelerin kitle iletişim araçlarının kullanımında sergileyecekleri tutum çocukların kitle iletişim araçlarından ne şekilde etkileneceğini gösterecektir. Bütün bu faktörler

çocuğun sosyalleşmesini ve sosyal gelişimini etkilemektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğa kendi ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarına çözümler üretmesi için fırsatlar sağlanır. Okul öncesi dönemde ki yaşantılar böylece çocuğun özgür davranmasına yardımcı olmaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2005: Akt:Bilek, 2011).

2.6 Konu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

2.6.1 Türkiye’de ve KKTC’de Yapılan Çalışmalar

Sosyal beceriler ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında zaman çalışmalarının son yıllarda arttığı görülmektedir.

Vural (2006) tarafından yapılan araştırma da, sosyal beceri eğitimi programının altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi amacı ile yapılan bu araştırma Aile Katılım Ölçeğinden alınan puanlar doğrultusunda bir artış gözlenmiştir. Deney grubundaki çocukların puanlarında anlamlı farklar bulunmuştur. Sosyal Beceri Ölçeğinin alt ölçeklerden alınan kontrol grubundaki çocukların puanlarında bir artış görülmektedir.

Özabacı (2006) araştırmasında anne-babaların kişisel bilgi formunda yer alan özellikler ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Anne-babaların sosyal becerileri ve çocuklarının sosyal becerilerinin incelendiği bu araştırma sonucuna göre, anne-babaların ve çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Işık (2007) tarafından, okul öncesine devam eden beş-altı yaş çocukların sosyal uyum ve becerilerini uygulanması amacı ile yapılan bu araştırmada Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinden alınan puanların cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Günindi (2008) araştırmasında çocukların sosyal uyum becerileri ile ebeveynlerin empati becerileri arasındaki ilişki incelemiştir. Ortaya çıkan sonuçlara

göre ebeveynlerin sahip olduğu empati becerileri arttıkça çocukların sosyal uyum ve becerileri puanlarının da arttığı gözlenmiştir.

Gültekin (2008), beş yaşındaki çocukların sosyal becerilerinin değişkenlerine bakılarak değerlendirdiği çalışmasında Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Formu'nu 5 yaş çocukları için geçerlilik güvenilirlik çalışmalarını yapmak amacıyla oluşturmuştur. Çalışma grubunu Ankara ilindeki 341 5 yaş çocuğu oluşturmaktadır. Değişkenler incelendiği zaman cinsiyet değişkeninde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre, işbirliği beceri puanlarının yüksek olduğu, problem davranışlar ve dışsal davranışların erkek çocuklarda yüksek olduğu, içsel davranışların ise iki grupta da anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Gürşimşek ve Vural (2009), okul öncesi eğitimi alan 6 yaş çocuklarının aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile sosyal becerilerinin desteklenmesi amacıyla planlanan bu araştırma, okul öncesi eğitime çocuklar ve aileleri ile oluşturulmuştur. Araştırma da deneysel model belirlenmiştir. Kontrol grubunda günlük eğitim ve öğretim aktivitelerinde hiçbir müdahale de bulunmamıştır. Yapılan araştırma sonucunda deney grubunda bulunan aileler ve çocukların puanlarında bir artış görölmektedir.

Günindi (2011), bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, ilköğretim grubunda olan altı yaşında olan 52 çocuk ve bağımsız anaokullarına devam eden 54 çocuk toplam 106 çocukla uygulama yapmıştır. Çalışmada Merrell tarafından geliştirilen Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeğini uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, bağımsız anaokullarına giden çocuklar ve ilköğretim grubuna devam eden 6 yaş çocukları arasında sosyal becerileri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görölmüştür.

Pekdoğan (2011), anaokuluna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri çeşitli değişkenler ile incelemiştir. Yapılan araştırmada anaokulu eğitimi alan 5-6 yaş grubu çocuklarının, anaokulu eğitimi almayan 5-6 yaş grubu çocuklara göre sosyal becerileri daha yüksektir. Çalışma sonuçlarında, ailelerin sosyo-ekonomik durumunun ve çocukların cinsiyetlerinin sosyal becerileri üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir.

Saygı (2011), anne-ocuk ilişkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında Ebeveyn-ocuk leğini Türkçeleştirerek anaokulu eğitimi alan 5-6 yaş çocukları için geçerlilik ve güvenirliği saptanmıştır. Araştırmanın rneklemini İstanbul ilinin Anadolu Yakasında bulunan Kadıköy, Ataşehir ve Maltepe ilçelerinden seçilmiş anaokulu eğitimi alan 5-6 yaş çocukları ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda babanın yaşı ve ailenin gelir düzeyi değişkenleri ile annelerin Ebeveyn ocuk İlişkisi leği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca annenin yaşı, anne-babanın eğitim düzeyi, çocuğun okul türü, çocuğun yaşı, değişkenleri ile Ebeveyn ocuk leği puanları arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Bilek (2011), anaokuluna devam eden çocukların ev ortamında ve okul ortamındaki sosyal becerileri bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda anaokuluna devam eden çocukların ev ortamında ve okul ortamındaki sosyal becerileri arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Ölçekte yer alan sosyal ifade ve sosyal işbirliği alt faktörlerine bakıldığı zaman ev ortamındaki ve okul ortamındaki sosyal işbirliği alt faktörü arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Tutkun (2012), araştırmasında çeşitli değişkenler ile okul öncesi eğitim alma süresi, cinsiyet, yaş, annenin eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmada anne ve ğretmen değerlendirmelerine

göre çocukların sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin ve annelerin beklentilerinin farklı olduğu görülmektedir. Annelerin değerlendirmelerine göre sosyal beceri ölçeği sonucundaki puanlar anaokulu eğitime devam etme süresi, cinsiyet, annelerin eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik duruma göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Cinsiyet değişkenine göre kız çocuklarının sosyal becerileri daha yüksektir. Anne eğitim düzeyine bakıldığı zaman, annelerin eğitim düzeyi arttıkça, çocukların da sosyal becerilerinin arttığı görülmektedir.

Ogelman,, Alabay, Uçar ve Seçer (2012), 5-6 yaş grubu çocuklarda zihinsel gelişimin sosyal becerilere olan etkisini incelenmiştir. Araştırma da zihinsel gelişim, çocukların sosyal gelişiminde etkili bir değişkendir. Araştırmaya göre çocukların zihinsel gelişimleri ile çocukların sosyal becerileri (kişilerarası davranışlar,öfke davranışını kontrol edebilme, kendini kontrol etme, akran baskısı ile başa çıkabilme) arasında olumlu düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir.

Ekici (2013) araştırmasında anaokuluna devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırmayı 5-6 yaş grubu çocuklar ve aileleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, anaokuluna devam eden çocukların sosyal becerileri ile çalışmadaki değişkenler (anne-babanın meslek durumu, anne-babanın eğitim düzeyi, ekonomik durum, çocuk sayısı) arasında bir ilişki görülmemektedir.

Akduman, Türkoğlu ve Günindi (2015) bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda sosyal beceriler ile davranış problemleri arasında negatif bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

KKTC’de konu ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2.6.2 Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Gresham, Elliot ve Barnard (1989)'ın yaptıkları araştırmada çocukların sosyal becerileri ile problem davranışlarının etkileri incelenmiştir. Araştırmaya göre kız çocuklarının daha fazla prososyal davranışlar gösterdiği, erkek çocukların ise daha fazla problem davranışları gösterdiği görülmüştür. Araştırma da cinsiyet, aile yapısı ve dil becerisinin çocukların sosyal becerilerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür.

Trommsdorff (1991) yaptığı araştırmada 5-6 yaşındaki 30 çocuk ile araştırmasını sürdürmüş ve annelerin empati becerilerini çocuklarının üzerinde ne gibi etkilerinin olduğunu incelemiştir. Araştırma sonucuna göre çocukları ile empati kuran annelerin, empati becerileri yüksek çocuklar yetiştirme ihtimalinin daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

Powles ve Elliott (1993), anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ve çeşitli kültürlerde bulunan katılımcıların farklı anlayış stillerini ortaya koyması amacı ile yürüttükleri çalışma 50 beyaz katılımcı ve 50 yerli Amerikan çocuk katılımcıyı kapsamaktadır. Sonuçlara bakıldığı zaman beyaz okul öncesi çocuklarının diğer katılımcılara göre daha çok sosyal beceriler gösterdiği görülmüştür (Akt: Pekdoğan,2011).

Mcclelland ve Morrison (2003), okul öncesi dönem çocuklarının öğrenme deneyimleri ile sosyal becerilerinin ilişkisini ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırma boylamsal bir araştırmadır, akademik başarının sosyal beceriler üzerinde ki rolünü vurgulamıştır. Öğrenmeye ilişkin sosyal beceriler olarak sorumluluk, özdenetim ve işbirliği ele alınmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrenmeye ilişkin sosyal becerilerde sürece bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Diprete ve Jennings (2009), tarafından yapılan araştırmada 5-11 yaş arası çocukların sosyal davranışları ve çocukların cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, sosyal beceriler ve akademik beceriler anne-baba davranışlarından ve ğretmen davranışlarından etkilenmektedir. Ayrıca kız çocuklarının sosyal becerileri düzeyleri erkek çocuklarının sosyal becerileri düzeylerine göre daha yüksektir.

Li, Hestenes, Wang'in (2014) yaptıkları çalışmada 28 çocuğu serbest oyun saatinde gözlenmişlerdir. Her ocuk iki hafta süresince 45 dk boyunca gözlenmiştir. Öğretmenler ocukların kendini kontrol etme becerisi, işbirliği, atılganlık becerilerini değerlendirmiştir. Araştırma sonucuna göre, çocukların hayali oyunlar oynadığı oyundaki karakterleri ile sosyal becerileri arasında bir ilişki olduğunu belirlenmiştir.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren-örneklem, veri toplanma süreci, veri toplama araçları ve verilerin analizleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma 5-6 yaş çocuğu olan ailelerin çocuklarının sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan ilişkiler ve bu değişkenler ile oluşan farklı demografik değişkenlerin ilişkileri ele alınmıştır. Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma, bir durumu açığa çıkarmak amacıyla yapılan çalışmalardır. Bu araştırmalarda incelenen olaylar detaylı bir şekilde araştırılarak, olaylar arasındaki ilişkiler de incelenerek dikkatli bir şekilde tamamlanır (Karasar, 2015) Araştırmada veriler tarama (survey) yöntemi ile toplanmıştır. Tarama (survey) yöntemi, bir durumu olduğu gibi betimlemeyi hedefler. Araştırma da birey veya konu var olduğu biçimde değerlendirilir. Bu tür araştırmalarda örneklem geniş tutulmaktadır. “ Ne, ne gibi, nasıl, niçin, hangi düzeyde “ gibi sorular yanıtlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Bu araştırma nicel bir araştırmadır çünkü, gözlemlenebilir, araştırılabilir ve analiz edilebilen veriler üzerinden yürütülmüş bir çalışmadır.

3.2 Evren ve Örneklem

3.2.1 Evren

Bu çalışmanın evrenini, 2017-2018 eğitim yılı çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim ve

öğretimine devam etmekte olan 5-6 yaş grubu çocukları ve aileleri oluşturmaktadır. Çalışmada KKTC'nin Gazimağusa, Lefkoşa ve Girne bölgelerinde öğrenci sayıları göz önünde bulundurulmuş ve bu doğrultuda uygulama için okullar belirlenmiştir.

3.2.2 Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılında KKTC'de okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının anne-babaları oluşturmaktadır. Örneklemin belirlenmesinde basit rastgele örnekleme tekniği kullanılması uygun görülmüştür. Basit rastgele örnekleme tekniğinde, evrende bulunan katılımcılarda farklılık yaratan faktörler bulunmamaktadır. Her bireyin örnekleme katılma şansı eşittir ve analiz yapılırken her bireye verilen ağırlık aynı olmaktadır. Araştırmacının istediği deneklere ulaşmasının kolay olduğu durumlarda basit rastgele örnekleme yöntemi ile örnekleme oluşturulur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Araştırma için Gazimağusa bölgesinden, Gazimağusa Maarif Anaokulu, Alasya Vakıf Anaokulu, Şehit Özdemir İlkokulu, Şehit Mustafa Kurtuluş İlkokulu, Şehit Zeki Salih İlkokulu, Şehit Osman Ahmet İlkokulu, Girne Bölgesinden, Girne Doğa Koleji, Karakum Anaokulu, Karaoğlanoğlu İlkokulu, Girne Amerikan Koleji, Lefkoşa bölgesinden, Gülen Yüzler Anaokulu, Arap Ahmet İlkokulu seçilmiştir. Seçilen okullar ile görüşme sağlanarak bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme yapılan okullardan olumlu dönüş sağlayan ve gönüllülük ilkesine göre çalışmaya katılmayı kabul eden velilere bilgi formları ve anketler gönderilmiştir. Belirlenen okullara toplam 570 anket gönderilmiştir. Toplamda 274 aileden geri dönüş sağlanmıştır. Sonuç olarak KKTC' bölgesinde üç farklı bölge de bulunan 12 anaokulunda öğrenim görmekte olan toplam 274 çocuğun aileleri ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılımcı olarak katılan ailelerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler bulgular bölümünde sunulmuştur.

3.3 Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

3.3.1 Veri Toplama Araçları

Araştırma da katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacı ile Kişisel Bilgi Formu kullanılması uygun görülmüştür. Çocukların uyumlarını ve sosyal becerilerini değerlendirmek amacı ile veri toplama aracı olarak Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri ile detaylı bilgiler verilmiştir.

3.3.1.1 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ)

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ), çocukların sosyal beceri düzeylerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçme aracıdır. Işık ve Kandır (2007) tarafından oluşturulan Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, sosyal uyum alt boyutu ve sosyal uyumsuzluk alt boyutu olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Sosyal Uyum alt boyutu 17 madde, Sosyal Uyumsuzluk alt boyutu ise 8 maddedir. Ölçekte toplam 25 madde bulunmaktadır. Değerlendirmede her alt boyutun puanları ayrı ayrı hesaplanmakta ayrıca ölçekten alınan toplam puan ile tüm beceri puanları belirlenmektedir.

Ölçeğin birinci boyutunda yer alan “arkadaşları ile iletişim kurma başarısı”, “yeni öğrendiği şeyleri uygulamaya istekli olma”, “çevresinde olup bitenlerin farkında olma” maddeleri en yüksek değere sahip olan maddelerdir. Bu boyutta yer alan maddeler incelendikten sonra betimlenen davranışların “Sosyal Uyum ve Becerinin” varlığını ortaya koyduğu görülmüştür (Günindi, 2010). Bu nedenle birinci boyut Sosyal Uyum ile tanımlanmıştır. Ölçekte yer alan 8 madde ikinci boyutta bulunmaktadır. Bunlardan “geçinilmesi zor bir çocuk olma” ve “başladığı işi yarım

bırakma” en yüksek yükleme değerine sahip olan maddeler olarak belirlenmektedir. Oluşturulan maddeler Sosyal Uyumsuzluğun bir ölçütü olarak incelenmiştir. Bu nedenle ikinci boyutun “Sosyal Uyumsuzluğu” ölçtüğü görülmektedir (Günindi, 2010).

Ölçek “her zaman (3)”, “bazen (2)”, “hiçbir zaman (1)” şeklinde verilen cevaplar doğrultusunda derecelendirilmiştir. Sosyal beceri ölçeği alt boyutları değerlendirildiğinde; sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluk alt boyutlarından ve tüm ölçekten alınabilecek en yüksek puanlar sırasıyla 51, 24 ve 75’tir. Yüksek puan ilgili boyutta ölçülen özelliğin daha fazla biçimde görüldüğü anlamına gelmektedir.

3.3.1.1.1 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin olarak Sosyal Uyum alt faktörüne göre hesaplanan güvenilirlik katsayılarından Cronbach Alfa 0.93 ve test kolerasyon sonucu 0.84’tür. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin güvenilirlik katsayıları birbirine yakın sayısal değerlerden oluşmaktadır. Bu değerler sonucunda sosyal uyum ve becerilerinin iç tutarlılığı oldukça yüksektir.

Sosyal Uyumsuzluk alt faktörüne bakılarak belirlenen güvenilirlik katsayılarından Cronbach Alfa 0.83 ve test korelasyon sonucu 0.85’tir. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin “Sosyal Uyumsuzluk Becerileri” açısından güvenilirlik katsayıları birbirine yakın değerlerden oluşmaktadır. Bu değerler sonucunda sosyal uyumsuzluk becerilerinin iç tutarlılığının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Bu araştırma çerçevesinde, araştırmacı tarafından geçerlilik ve güvenilirliği belirlemek amacıyla Cronbach alpha güvenilirlik analizleri 274 kişiden toplanan veriler ile yapılmıştır. Araştırmanın analiz sonucunda Sosyal Uyum alt faktörünü oluşturan 17 maddenin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı (α).78 şeklinde hesaplanmıştır. Araştırmanın Sosyal Uyumsuzluk alt faktörünü oluşturan 8 maddenin

Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı (α).82 şeklinde hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan 25 maddenin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı (α).80 olarak hesaplanmıştır.

3.3.1.1.2 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinde yer alan alt faktörlerin maddelerinin yorumlanması için yapılan faktör analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: (SUBÖ) Sosyal Uyum alt faktörü analiz sonuçları

Sosyal Uyum Alt Faktörü	Faktör Yük Değeri
Arkadaşları ile iletişim kurma başarısı	.733
Yeni öğrendiği şeyleri uygulamaya istekli olma	.684
Çevresinde olup bitenlerin farkında olma	.672
Çevresi ile barışık bir çocuk olma	.657
Duygu ve düşüncelerini açıkça söyleme	.656
Kurallara uymayan arkadaşlarını uyarma	.650
Arkadaşları ile arasındaki sorunlara çözüm üretme	.638
Çevresindeki insanlara karşı yardımsever olma	.635
Kolaylıkla arkadaş edinme	.625
Çevresindekilerle işbirliği yapmaya istekli olma	.601
Yaptığı olumsuz bir davranışın ardından pişmanlık duyma	.600
Karşısındakinin mutlu veya üzüntülü olduğunu anlama	.592
Kendisinden küçüklere karşı hoşgörülü olma	.570
Uyarıldığında olumsuz davranışını tekrarlamamak için çaba harcama	.549
Kurallara uymaya özen gösterme	.526

Kendini karşısındakinin yerine koyarak anlamaya çalışma	.484
Gerektiğinde sırasını bekleme	.325

Tablo 1’de SUBÖ’ne yönelik faktör sonuçlarına yer verilmiştir. Toplam 17 madde üzerinden yapılan sosyal uyum alt faktörü analizinde toplam varyans %23.825 olarak belirlenmektedir. Maddenin faktör yük değeri incelendiği zaman .733-.325 arasında bir dağılım olduğu görünmektedir.

Tablo 2: (SUBÖ) Sosyal Uyumsuzluk alt faktörü analiz sonuçları

Sosyal Uyumsuzluk Alt Faktörü	Faktör Yük Değeri
Geçinilmesi zor bir çocuk olma	.746
Başladığı bir işi yarım bırakma	.724
Çevresindeki eşyalara bilerek zarar verme	.656
Hoşlanmadığı durumlar karşısında öfkeli olma	.618
Kurallara uymayan arkadaşlarından etkilenme	.517
Yaşamından şikayet etme (kurallar, etkinlikler, başkalarıyla ilişkileri vb.)sözünü kesme	.514
Arkadaşları ile kavga etme	.492
Başkalarının sözünü kesme	.447

Tablo 2’de SUBÖ’ne ait faktör sonuçlarına yer verilmiştir. Toplam 8 madde üzerinden yapılan sosyal uyumsuzluk alt faktörü analizinde toplam varyans %45.372 olarak belirlenmektedir. Maddelerin faktör yük değeri incelendiği zaman .746-.447 arasında bir dağılım olduğu görülmektedir.

3.3.1.2 Kişisel Bilgilendirme Formu

Araştırmaya katılımcıların demografik bilgilerini değerlendirmek amacı ile Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda toplam 13 soru yer almaktadır. Sorulardan biri açık uçlu soru olup, diğer sorular seçenekli sorulardır.

Kişisel Bilgi Formu'nda çocukların cinsiyeti, kardeş sayıları, çocukların okul durumu, , anne-baba yaşı, anne-baba meslek durumu, anne-baba eğitim düzeyi, aile yapısı ve ailenin gelir düzeyi, okul öncesi eğitime devam etme süreleri gibi çeşitli sorular yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formunda ebeveynlere gereken bilgilendirmeler yapılmıştır. Bilgilendirme formu Kişisel Bilgi Formunun ön sayfasında bulunmaktadır. Ebeveynlerin formda verdikleri cevapların yalnızca araştırma için kullanılacağı, kimliklerini belirleyici herhangi bir bilginin bulunmadığı, araştırmanın nasıl ilerleyeceği, verilen bilgilerin gizliliği, araştırmacının iletişim bilgileri ve araştırmanın olumlu ve sağlıklı ilerlemesi için soruların eksiksiz bir şekilde cevaplanması gerektiği konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır.

3.4 Veri Toplama Süreci ve Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

3.4.1 Veri Toplama Süreci

Kullanılan ölçme araçlarının etik açıdan değerlendirilmesi için Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan, anketlerin uygulanması için Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır. Gereken izinler alındıktan sonra uygulamaya başlanmıştır.

Belirlenen okullar ile gerekli izinler alındıktan sonra okul müdürleri ve anaokulu öğretmenleri ile iletişime geçilmiştir gerekli izinler gösterilmiştir. İzinler oluşturulduktan sonra anaokulu sayılarına göre veri toplama araçları düzenlenmiştir. Eğitimcilere araştırma hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Formlar sınıf sayılarına göre kapalı zarflara konularak öğretmenlere verilmiştir. Okullara zarflar dağıtıldıktan sonra Gazimağusa, Girne ve Lefkoşa bölgelerinde bulunan okullardan iki hafta sonra tekrar öğretmenler ile iletişime geçilerek zarflar toplanmıştır. 274 aileden geri dönüş sağlanmıştır. Toplanan ölçekler daha sonra değerlendirilmiştir.

3.4.2 Çalışmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

Araştırmada dikkate alınan bazı etik ilkeler şunlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013):

Aldatmama-Yanıltmama: Araştırmacı çalışmasında etik kurallarına uygun bir şekilde hareket etmiştir. Çalışmasında yanıltma ve aldatma olmamıştır. Araştırma da gereken belgeler için gerekli yerlerden izinler alınmış ve çalışma belli bir amaç doğrultusunda ilerlemiştir.

Onay: Aileler gönüllülük ilkesine bağlı olarak araştırmaya katılmıştır. Çalışmanın belli bir amaç doğrultusunda ilerlediği ve gönüllülük temelinde olduğuna dair bilgiler verilmiştir. Çalışmaya katılmak istemeyen velilere baskı yapılmamıştır.

Gizlilik: Ailelerin kimlik bilgilerini açığa çıkaracak veya onları rahatsız edecek herhangi bir soru ile ebeveynler zor durumda bırakılmamıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği (SUBÖ) ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanan veriler SPSS 23.0 programı ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri Ölçeği ve alt boyutlarından elde edilen verilerin parametrik test varsayımları olan verilerin normal dağılımı ve varyansların homojenliği istatistiksel açıdan test edilmiştir. Gruplardan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği “çarpıklık, basıklık katsayıları” ve “Kolmogorov-Smirnov testi” ile varyansların homojenliği ise “Levene’s Test of Equality of Error Variances (Levene Hata Varyansları Eşitliği Testi)” ile incelenmiştir. Normallik testi için kullanılan “box plot, histogram ve çizgi grafiği”ne bakılarak dağılımın normal olup olmadığı incelenmektedir. Kolmogorov-Smirnov testi ve Levene testi sonucunda p değerleri 0,05’den küçük, çarpıklık-basıklık katsayıları istenilen aralıkta olmadığı (-1, +1 sınırları içinde) ve grafikler de

normalliğe ilişkin gösterimler sunmadığı için verilerin dağılımı normallik göstermemektedir. Varyanslarda homojenlik görülmemektedir. Analizlerde parametrik olmayan istatistiksel analizler kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2018).

Verilerin analizinde öncelikle araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların ne düzeyde olduğu belirlemek amacıyla sözü edilen ölçekten elde edilen puanlara dayalı olarak aritmetik ortalama, standart sapma, en yüksek ve en düşük değerler hesaplanmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının sosyal uyum ve beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların çocuğun okul durumuna, cinsiyete, aile yapısına bağlı olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğine “Mann Whitney U-testi” ile bakılmıştır. Çocuğun anne ve babasının yaşı, eğitim düzeyi, mesleği, ailenin aylık gelir düzeyi, kardeş sayısı, anaokuluna devam etme süresine göre olan ilişkilerine ise “Kruskal-Wallis H-testi” ile bakılmıştır (Büyüköztürk, 2018).

Bölüm 4

BULGULAR

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocukların anne ve babalarının yaşı, eğitim durumları, meslekleri, ailedeki çocukların yaşları, kardeş sayısı, aile yapısı, ve anaokuluna devam etme süreleri ile ilgili bilgilere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

4.1.Çalışmaya Katılan Çocukların ve Ailelerin Demografik Özelliklerinin Frekans Dağılımı

Tablo 3: Çocukların Cinsiyetine Göre Dağılımları

Çocukların Cinsiyeti	N	%
Kız	140	51.1
Erkek	134	48.9
Toplam	274	100.0

Tablo 3’de çalışma grubunu oluşturan çocukların cinsiyetinin kız çocuklarının (%51.1), erkek çocuklarının (%48.9) olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	Anne		Baba	
	N	%	N	%
19-25	10	3.6	-	-
26-30	57	20.8	16	5.8
31-35	99	36.1	77	28.1
36-40	82	29.9	111	40.5
41-45	26	9.5	70	25.5
Toplam	274	100.0	274	100.0

Tablo 4.'de çalışma grubunu oluşturan annelerin çoğunluğunun 31-35 yaş (%36.1'inin) ile 36-40 yaş arasında (%29.9'unun) olduğu görülürken, babaların ise yarısına yakınının (%40.5'inin) 36-40 yaş arasında olduğu görülmektedir

Tablo 5: Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Okuryazar değil	9	3.3	2	0.7
İlkokul mezunu	51	18.6	53	19.3
Ortaokul mezunu	37	13.5	38	13.9
Lise mezunu	87	31.8	82	29.9
Üniversite mezunu	90	32.8	99	36.1
Toplam	274	100.0	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların annelerin çoğunluğunun lise (%31.8'inin) ve üniversite mezunu (%32.8'inin) oldukları görülürken, aynı şekilde babaların çoğunluğunun da lise (%32.8'inin) ve üniversite mezunu (% 36.1'inin) oldukları görülmektedir. Baba eğitim düzeyine göre analiz yapılırken okur-yazar olmayan babalarının sayısı sadece 2 olduğu için bu kategori ilkokul mezunu kategorisiyle birleştirilmiştir.

Tablo 6: Ebeveynlerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımları

Meslek Durumu	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Ev Hanımı/Çalışmıyor	122	44.5	4	1.5
İşçi	11	4.0	49	17.9
Memur	36	13.1	49	17.9
Serbest Meslek	17	6.2	55	20.1
Özel Sektör	88	32.1	117	42.7
Toplam	274	100.0	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların annelerin yarısına yakınının (%44.5'inin) ev hanımı olduğu görülürken, babalarının da yine yarısına yakınının (%42.7'sinin) özel sektörde çalıştıkları görülmektedir.

Tablo 7: Ailelerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımları

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	N	%
Asgari Ücret	30	10.9
1500-2500 tl	38	13.9
2500-3500 tl	49	17.9
3500-4500 tl	54	19.7
4500 ve üstü	103	37.6
Toplam	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan ailelerin yarısından fazlasının aylık gelir düzeylerinin 3500-4500 arasında (% 19.7'sinin) ve 4500 tl ve üstü (% 37.6'sının) olduğu görülmektedir

Tablo 8: Çocukların Devam Ettiği Okul Türlerinin Dağılımı

Çocukların Devam Ettiği Okul Türü	N	%
Özel okul	109	39.8
Devlet okulu	165	60.2
Toplam	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların çoğunluğunun (%60.2'sinin) devlet okulunda okudukları görülmektedir.

Tablo 9: Ailedeki Çocuk Sayısının Dağılımı

Kardeş Sayısı	N	%
Tek Çocuk	75	27.4
İki Çocuk	138	50.4
Üç Çocuk	48	17.5
3'ten fazla	13	4.7
Toplam	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların yarısının (%50.4'ünün) kardeş sayısının iki olduğu görülmektedir

Tablo 10: Ebeveynlerin Aile Yapısına Göre Dağılımı

Aile Yapısı	N	%
Çekirdek Aile	227	82.8
Geniş Aile	47	17.2
Toplam	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların çoğunluğunun (%82,8'inin) çekirdek aileden oluştuğu görülmektedir

Tablo 11: Çocukların Anaokuluna Devam Etme Sürelerinin Dağılımı

Anaokulu eğitime devam etme süresi	N	%
1 yıl	163	59.5
2 yıl	95	34.7
3 yıl	16	5.8
Toplam	274	100.0

Çalışma grubunu oluşturan çocukların yarısından fazlasının (%59.5'inin) anaokuluna devam etme süresinin 1 yıl olduğu görülmektedir.

4.2 Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Betimsel Analizleri

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği- sosyal uyum ve uyumsuzluk- alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel analizler Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 12: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel Analizler

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	N	En düşük	En yüksek	\bar{x}	Ss
Sosyal Uyum	274	17.00	51.00	46.43	3.55
Sosyal Uyumsuzluk	274	8.00	24.00	13.10	3.70
Toplam	274	25.00	75.00	59.54	4.62

Tablo 12 incelendiğinde Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği alt boyutları değerlendirildiğinde; sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluk alt boyutlarından alınan en yüksek puanlar 51 ve 24 dir. Çalışmaya katılan çocukların, ölçeğin alt boyutlarından elde ettikleri puanların ortalamasının 46.43 ve 13.10 olduğu görülmektedir. Ölçeğin tamamı değerlendirildiğinde çocukların alabileceği en yüksek puan 75 iken bu çalışmadaki çocukların toplam puan ortalamasının ise 59.54 olarak belirlenmektedir. Bu bulgular incelendiğinde, okul öncesi çocuklarının sosyal beceri ölçeğinin sosyal uyum boyutunda ve ölçeğin tamamında yaklaşık olarak yüksek düzeyde, sosyal uyumsuzluk boyutunda ise orta düzeyde performans gösterdikleri görülmektedir.

4.3 Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği ile Bazı Değişkenler Arasındaki Analizlere İlişkin Bulgular

4.3.1 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Yaşına göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının anne ve baba yaşına göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar;

Tablo 13: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Yaşına Göre Kruskal – Wallis H Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Annenin Yaşı	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	19-25 yaş	10	136.75	4	3.12	0.537
	26-30 yaş	57	124.83			
	31-35 yaş	99	139.82			
	36-40 yaş	82	137.47			
	41-45 yaş	26	156.83			
Sosyal uyumsuzluk	19-25 yaş	10	104.90	4	4.15	0.386
	26-30 yaş	57	125.52			
	31-35 yaş	99	141.23			
	36-40 yaş	82	145.74			
	41-45 yaş	26	136.10			
Toplam	19-25 yaş	10	107.40	4	7.01	0.135
	26-30 yaş	57	117.05			
	31-35 yaş	99	142.98			
	36-40 yaş	82	146.12			
	41-45 yaş	26	145.85			

Tablo 13 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(4)=3.12$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(4)=4.15$; $p>0,01$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(4)=7.01$; $p>0,01$) elde edilen puan

ortalamalarının çocukların annelerinin yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3.2 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Yaşına göre Analiz Sonuçları

Tablo 14. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Yaşına Göre Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Babanın Yaşı	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	19-25 yaş	-	-	3	1.85	0.602
	26-30 yaş	16	121.59			
	31-35 yaş	77	139.45			
	36-40 yaş	111	133.09			
	41-45 yaş	70	145.98			
Sosyal uyumsuzluk	19-25 yaş	-	-	3	1.03	0.794
	26-30 yaş	16	145.34			
	31-35 yaş	77	134.15			
	36-40 yaş	111	134.28			
	41-45 yaş	70	144.49			
Toplam	19-25 yaş	-	-	3	2.07	0.557
	26-30 yaş	16	122.38			
	31-35 yaş	77	138.14			
	36-40 yaş	111	132.95			
	41-45 yaş	70	147.47			

Tablo 14 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(3)=1.85$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(3)=1.03$; $p>0,01$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(3)=2.07$; $p>0,01$) elde ettikleri puan ortalamalarının babanın yaşına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3.3 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının annenin ve babanın eğitim düzeyine göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Annenin eğitim düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Okur-yazar değil	9	133.28	4	0.76	0.943
	İlkokul mezunu	51	129.75			
	Ortaokul mezunu	37	142.66			
	Lise mezunu	87	139.97			
	Üniversite mezunu	90	137.81			
Sosyal uyumsuzluk	Okur-yazar değil	9	96.78	4	3.59	0.464
	İlkokul mezunu	51	133.57			
	Ortaokul mezunu	37	130.54			
	Lise mezunu	87	139.72			
	Üniversite mezunu	90	144.51			
Toplam	Okur-yazar değil	9	113.39	4	1.59	0.810
	İlkokul mezunu	51	131.36			
	Ortaokul mezunu	37	135.12			
	Lise mezunu	87	142.59			
	Üniversite mezunu	90	139.44			

Tablo 15 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(4)=0.76$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(4)=3.59$; $p>0,01$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(4)=1.59$; $p>0,01$) elde ettikleri puan ortalamalarının annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının babanın eğitim düzeyine göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 16'de verilmiştir.

4.3.4 Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine göre

Analiz Sonuçları

Tablo 16: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Babanın eğitim düzeyi	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Okur-yazar değil ve ilkokul mezunu	55	119.90	3	3.94	0.267
	Ortaokul mezunu	38	149.78			
	Lise mezunu	82	138.77			
	Üniversite mezunu	99	141.51			
Sosyal uyumsuzluk	Okur-yazar değil ve ilkokul mezunu	55	120.55	3	4.10	0.251
	Ortaokul mezunu	38	134.42			
	Lise mezunu	82	138.62			
	Üniversite mezunu	99	147.17			
Toplam	Okur-yazar değil ve ilkokul mezunu	55	113.33	3	7.00	0.072
	Ortaokul mezunu	38	146.63			
	Lise mezunu	82	138.40			
	Üniversite mezunu	99	146.68			

Tablo 16 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(3)=3.94$; $p>0,012$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(3)=4.10$; $p>0,012$) alt

boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(3)=7.00$; $p>0,012$) elde ettikleri puan ortalamalarının babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3.5 Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarının Anne Mesleğine göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının annenin ve babanın meslek durumuna göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Annenin Mesleğine Göre Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Annenin mesleği	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Ev hanımı	122	130.54	4	5.98	0.201
	İşçi	11	136.50			
	Memur	36	162.50			
	Serbest meslek	17	157.79			
	Özel sektör	88	133.13			
Sosyal uyumsuzluk	Ev hanımı	122	132.02	4	3.43	0.488
	İşçi	11	107.91			
	Memur	36	140.25			
	Serbest meslek	17	148.76			
	Özel sektör	88	145.49			
Toplam	Ev hanımı	122	130.20	4	6.05	0.196
	İşçi	11	109.77			
	Memur	36	156.74			
	Serbest meslek	17	160.97			
	Özel sektör	88	138.68			

Tablo 17 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(4)=5.98$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(4)=3.43$; $p>0,01$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(4)=6.05$; $p>0,01$) elde ettikleri puan ortalamalarının annenin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının babanın mesleğine göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 18’de verilmiştir.

4.3.6 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Baba Mesleğine göre Analiz Sonuçları

Tablo 18: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Babanın Mesleğine Göre Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Babanın mesleği	n	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Çalışmıyor	4	92.50	4	11.74	0.119
	İşçi	49	146.17			
	Memur	49	167.35			
	Serbest meslek	55	129.99			
	Özel sektör	117	126.44			
Sosyal uyumsuzluk	Çalışmıyor	49	166.50	4	7.84	0.098
	İşçi	49	109.74			
	Memur	55	141.55			
	Serbest meslek	117	141.51			
	Özel sektör	4	143.56			
Toplam	Çalışmıyor	4	114,88	4	7.62	0.107
	İşçi	49	122.59			
	Memur	49	163.16			
	Serbest meslek	55	138.89			
	Özel sektör	117	133.12			

Tablo 18 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(4)=11.74$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(4)=7.84$; $p>0,01$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(4)=7.62$; $p>0,01$) elde ettikleri puan ortalamalarının babanın mesleğine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3.7 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyine göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının ailenin aylık gelirine göre analiz sonuçlarına Kruskal-Wallis H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 19’de verilmiştir.

Tablo 19: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Düzeyine Göre Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Ailenin Aylık Geliri	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Asgari Ücret	30	121.40	4	6.82	0.146
	1500-2500tl	38	117.36			
	2500-3500tl	49	130.98			
	3500-4500tl	54	151.64			
	4500 ve üstü	103	145.31			
Sosyal uyumsuzluk	Asgari Ücret	30	144.08	4	6.24	0.182
	1500-2500tl	38	120.72			
	2500-3500tl	49	119.58			
	3500-4500tl	54	145.14			
	4500 ve üstü	103	146.29			
Toplam	Asgari Ücret	30	127.73	4	10.94	0.027*
	1500-2500tl	38	111.45			
	2500-3500tl	49	122.40			
	3500-4500tl	54	155.78			
	4500 ve üstü	103	147.56			

*P<.05

Tablo 19 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(4)=6.82$; $p>0,01$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(4)=6.24$; $p>0,01$) alt

boyutlarından elde ettikleri puanlar anlamlı farklılaşma göstermezken ölçeğin genelinden ($\chi^2(4)=10.94$; $p<0,05$) elde ettikleri puan ortalamalarının ailenin aylık gelirine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

4.3.8 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Devam Ettiği Okul Türüne göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının çocuğun okul türüne göre analiz sonuçlarına Mann-Whitney U-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 20: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukları Devam Ettiği Okul Türüne Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Okul Türü	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sosyal uyum	Özel okul	109	144.94	15798.00	8182.00	0.204
	Devlet okulu	165	132.59	21877.00		
Sosyal uyumsuzluk	Özel okul	109	150.00	16350.00	7630.00	0.033*
	Devlet okulu	165	129.24	21325.00		
Toplam	Özel okul	109	150.56	16411.00	7569.00	0.026*
	Devlet okulu	165	128.87	21264.00		

* $p<0.05$

Tablo 20 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum boyutundaki puanları devam ettikleri okul türüne göre farklılaşmazken ($U=8182$; $p>0,05$), sosyal uyumsuzluk ($U=7630$; $p<0,05$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($U=7569$; $p<0,05$) elde ettikleri puan ortalamalarının çocukların

okul durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Özel okula devam eden çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ve ölçek toplam puanları daha yüksektir.

4.3.9 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının çocukların cinsiyetine göre analiz sonuçlarına Mann-Whitney U-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetlerine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Cinsiyet	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sosyal uyum	Kız	140	146.59	20522.00	8108.00	0.051
	Erkek	134	128.01	17153.00		
Sosyal uyumsuzluk	Kız	140	144.47	20226.00	8404.00	0,135
	Erkek	134	130.22	17449.00		
Toplam	Kız	140	148.65	20810.50	7820.00	0,017*
	Erkek	134	125.85	16864.50		

* p<0,05

Tablo 21 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum (U=8108; p>0,025) ve sosyal uyumsuzluk (U=8404; p>0,025) alt boyutlarından elde ettikleri puan ortalamalarının çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği görülürken, ölçeğin toplam puanı açısından (U=7820; p<0,025) elde ettikleri puan ortalamalarının anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Kız çocukların okul öncesi Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin genelinden aldıkları puanların erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.10 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının kardeş sayısına göre analiz sonuçlarına Mann-Whitney H-Testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Kardeş Sayısı	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	Tek çocuk	75	140.10	3	5.30	0.151
	İki çocuk	138	143.75			
	Üç çocuk	48	126.35			
	Daha fazla	13	97.27			
Sosyal uyumsuzluk	Tek çocuk	75	153.97	3	6.41	0.093
	İki çocuk	138	132.91			
	Üç çocuk	48	134.54			
	Daha fazla	13	102.15			
Toplam	Tek çocuk	75	153.41	3	10.04	0.018*
	İki çocuk	138	136.33			
	Üç çocuk	48	131.36			
	Daha fazla	13	80.85			

*p<.05

Tablo 22 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(3)=5.30$; $p>0,012$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(3)=6.41$; $p>0,012$) alt boyutlarından elde ettikleri puanlar anlamlı farklılık göstermezken, ölçeğin genelinden ($\chi^2(3)=10.04$; $p<0,05$) elde ettikleri puan ortalamalarının kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Tek çocuk olanların puanları diğer gruplardan daha yüksektir.

4.3.11 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Aile Yapısına göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının aile yapısına göre analiz sonuçlarına Mann Whitney-U Testiyle bakılmış ve sonuçlar Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Mann-Whitney U-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği	Aile Yapısı	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Sosyal uyum	Çekirdek aile	227	135.34	30721.50	4843.50	0,318
	Geniş aile	47	147.95	6953.50		
Sosyal uyumsuzluk	Çekirdek aile	227	135.08	30663.00	4785.00	0.264
	Geniş aile	47	149.19	7012.00		
Toplam	Çekirdek aile	227	134.00	30418.00	4540.00	0.107
	Geniş aile	47	154.40	7257.00		

Tablo 23 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($U=4843.50$; $p>0.025$), sosyal uyumsuzluk ($U=4785.00$; $p>0.025$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($U=4540$; $p>0.025$) elde ettikleri puan ortalamalarının aile yapısına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.3.12 Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anaokuluna Devam Etme Süresine göre Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan okul öncesi çocuklarının Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamalarının anaokuluna devam etme sürelerine

göre analiz sonuçlarına Kruskal Wallis H- Testiyle bakılmış ve sonuçlar Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24: Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği Puanlarının Anaokuluna Devam Etme Süresine Göre Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği	Anaokuluna Devam Etme Süresi	N	Sıra ortalaması	Sd	χ^2	P
Sosyal uyum	1 yıl	163	133.07	2	1.28	0.528
	2 yıl	95	143.79			
	3 yıl	16	145.28			
Sosyal uyumsuzluk	1 yıl	163	132.60	2	2.52	0.284
	2 yıl	95	141.66			
	3 yıl	16	162.66			
Toplam	1 yıl	163	131.49	2	2.56	0.278
	2 yıl	95	144.83			
	3 yıl	16	155.22			

Tablo 24 incelendiğinde, çocukların Sosyal Uyum ve Beceri ölçeğinin sosyal uyum ($\chi^2(2)=1.28$; $p>0,016$), sosyal uyumsuzluk ($\chi^2(2)=2.52$; $p>0,016$) alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden ($\chi^2(2)=2.56$; $p>0,016$) elde ettikleri puan ortalamalarının anaokuluna devam etme süresine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada farklı gelir düzeylerine sahip ebeveynlerin çocuklarının sosyal uyum ve beceri düzeylerinin nasıl ilerlediğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bölümde çalışmanın amacına bakılarak elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri ve alan yazında yapılan benzer çalışmalar ile tartışılıp tamamlanacaktır.

Araştırma da ilk olarak elde edilen bulgular, daha sonra SUBÖ'den elde edilen sonuçlar, Kruskal Wallis H Testi, Mann Whitney U Testi sonuçlarının bulguları bu bölümde tartışılacaktır.

5.1 Annenin Yaşına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Elde edilen bulgular sonucunda annenin yaşının çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Alan yazın incelendiği zaman yapılan benzer çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, tarafından yapılan bir araştırma da Ekici (2015) Sosyal beceri ölçeği toplam puanlarına bakıldığı zaman annenin yaşı anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Günindi (2008) yaptığı çalışmada çocukların sosyal uyum ve becerileri annenin yaşına göre anlamlı bir fark göstermediği bulgusu ortaya çıkmıştır. Yener (2014) , çocukların sosyal becerilerinin annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve annelerin yaşına göre incelendiği zaman istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Tatlı (2014), anaokulu eğitimine devam eden çocukların sosyal becerilerinin anne yaşı değişkenine göre incelenmesi sonucunda, sosyal beceri puanları açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tunceli ve Akman'ın çalışmasında (2014) çocukların

annelerinin yaşlarına göre Sosyal Beceri Formundan ortaya çıkan puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Çalışmadaki bulgular birlikte değerlendirildiğinde annenin yaş değişkeni çocukların sosyal becerilerine yönelik sonuçlar doğrultusunda anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir.

5.2 Babanın Yaşına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Elde edilen bulgular, babanın yaşının çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Alan yazın incelendiği zaman, Tatlı (2014) anaokuluna devam eden çocukların sosyal becerilerinin baba yaşı değişkenine göre incelenmesi sonucunda, sosyal beceri puanları açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tunçeli ve Akman (2014) çocukların babalarının yaş değişkenine bakıldığı zaman sosyal beceri formundan ortaya çıkan puanlar sonucunda anlamlı bir farklılık görülmektedir. Günindi (2008)'in araştırmasında çocukların sosyal uyum ve becerilerinin babanın yaşına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde babanın yaşı değişkeni çocukların sosyal becerilerine yönelik sonuçlar doğrultusunda anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir.

5.3 Annenin Eğitim Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, annenin eğitim durumunun çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değişken olmadığını ortaya konmuştur.

Alan yazın incelendiği zaman, Gültekin (2008) , annesi üniversite mezunu olan çocukların, annesi üniversite mezunu olmayan çocuklara göre sosyal beceri puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal Beceri Ölçeği puanlarına

bakıldığı zaman, Sosyal Uyum ve Sosyal Uyumsuzluk Alt boyutları incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Işık (2007) araştırmasında, lise mezunu olan annelerin çoğunlukta olduğundan bahsetmektedir.

Tanrıverdi ve Arslan (2015) anneleri üniversite mezunu olan okul öncesi çocuklarının puanları annesi ilkököl, ortaokul ve lise mezunu olan okul öncesi çocuklarının puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Özbey (2009) , çocukların anne eğitim düzeyi değişkeni incelendiği zaman, Sosyal beceri ölçeğinden alınan toplan puanlar ve alt boyutlarından alınan toplam puanlar sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Seçer ve arkadaşlarının (2008) araştırmasında, çocukların sosyal becerileri puanlarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusu sonucuna ulaşılmıştır.

Tunçeli (2012) araştırmasında, Sosyal Beceri ölçeğinden alınan puanların üniversite mezunu annelerin çocuklarının sosyal becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne eğitim durumunun çocukların sosyal becerileri üzerinde önemli bir değişken olduğu söylenmektedir.

5.4 Babanın Eğitim Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, babanın eğitim durumunun çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Çalışmalara bakıldığı zaman, Gültekin (2008), babası üniversite mezunu olan çocukların, babası ilkököl, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. İstatistiksel açıdan bakıldığı zaman, babası üniversite mezunu çocukların Sosyal Beceri puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Pekdoğan (2016), sosyal beceriler ile baba eğitim düzeyinin ilişkili olduğunu belirlemiştir. Babanın eğitim düzeyi arttıka, çocukların sosyal becerilerinin de arttığını görülmektedir.

Tanrıverdi ve Arslan (2015), baba eğitim düzeyine bakıldığı zaman, sosyal uyum becerileri ile anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Vural ve Kocabaş (2012), okul öncesi dönem çocuklarının babalarının eğitim düzeyine bakıldığı zaman, niversite mezunu babaların, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan babalar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmaktadır. Ölçeğin genel olarak puanlarına bakıldığı zaman, okul öncesi dönem çocuklarının niversite mezunu babaları, sosyal beceri puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekici (2015), ortaya çıkardığı bulgular sonucunda, Sosyal Beceri leğinden genel olarak aldığı puanlar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Sarı (2007) araştırmasında, babanın eğitim düzeyi arttıka çocukların sosyal becerilerinin arttığını belirlemiştir. zbey (2009), ocukların babalarının eğitim düzeyi değişkeni incelendiği zaman Sosyal beceri leği toplam puanlar ve alt boyutlarından alınan toplam puanlar sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

5.5 Annenin Meslek Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, annenin mesleğinin çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değerifen olmadığını ortaya koymaktadır.

Ekici (2015) araştırmasında, sosyal beceri puanlarının okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin mesleğine göre anlamlı farklılık görülmemiştir. zbey'in (2009) bulguları sonucunda Sosyal Beceri leğinden ve alt boyutlarından elde edilen puanlara arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tunçeli ve Akman (2012), ocukların annelerinin meslek durumunun, sosyal beceriler

düzeyine etkisi üzerinde anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Annenin meslek durumu, çocukların sosyal becerileri üzerinde etkilidir.

Bulgular sonucunda annenin meslek durumu, çocuğun sosyal becerilerinin gelişimi üzerinde anlamlı bir etkinin olmadığını göstermektedir.

5.6 Babanın Meslek Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, babanın mesleğinin çocuğun sosyal becerisini etkileyen önemli bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Alan yazında yapılan araştırmalar sonucunda, Tunceli ve Akman (2014), babanın meslek durumunun sosyal beceriler düzeyine etkisi üzerinde anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyal beceri ölçeği puanları sonucunda, işçi, memur ve serbest meslek babaların, çalışmayan babaların aleyhine istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Memur babaların çocuklarının sosyal beceriler ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile işçi babaların çocuklarının sosyal beceri ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasında lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Memur ve serbest meslek sahibi babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sarı (2007) araştırmasında, babanın işçi, memur ve serbest meslek sahibi olan babalar arasında Sosyal Uyum alt faktörü incelendiği zaman verilen cevaplar doğrultusunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sosyal Uyumsuzluk alt faktörü incelendiğinde verilen cevaplar doğrultusunda ise babası işçi, memur ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonucuna göre babanın meslek durumunun, çocuğun sosyal becerilerini etkilemediği görülmektedir.

Tunçeli(2012) araştırmasında, babanın meslek durumunun çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmayan babaların çocuklarının Sosyal Beceri ölçeğinden elde ettikleri puanların memur babaların çocuklarının, işçi babaların çocuklarının, serbest meslek sahibi babaların çocuklarının ve emekli olan babaların çocuklarının Sosyal Beceri ölçeğinden elde edilen puanlar arasında çalışmayan babaların çocuklarının aleyhine istatistiksel anlamda farklılık bulunmuştur. İşçi babaların çocuklarının Sosyal Beceri ölçeğinden elde edilen puanlar ile serbest meslek sahibi babaların çocuklarının Sosyal Beceri ölçeğinden elde edilen puanlar arasında işçi babaların çocuklarının aleyhine istatistiksel anlamda farklılık bulunmuştur. Sonuç olarak babanın meslek durumu çocukların sosyal becerilerini etkileyen önemli bir değişkendir.

Araştırma bulgusu sonucunda babanın meslek durumu, çocuğun sosyal beceri gelişiminde etki göstermemektedir. Alan yazında bazı araştırma sonuçlarında babanın meslek durumu ile çocuğun sosyal becerisi önemli ölçüde etkilenmektedir. Diğer araştırmalarda ise babanın meslek durumu önemli bir değişken değildir.

5.7 Ailenin Gelir Düzeyine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu çalışmada elde edilen bulgular, Sosyal Uyum ve Sosyal Uyumsuzluk alt boyutları açısından incelendiği zaman elde edilen puanların farklılık göstermediği görülmektedir. Ölçeğin genelinden elde edilen toplam puanlara bakıldığı zaman ise çocukların uyumu ve sosyal becerilerinin ailenin aylık gelirine göre anlamlı biçimde farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Pekdoğan (2016) araştırmasında, ailenin aylık gelir düzeyi arttıkça çocuklarının sosyal becerilerinin azaldığı görülmektedir. Ekici (2015) yaptığı

araştırmada, ailenin gelir düzeyinin Sosyal Beceri leği genelinden elde ettikleri puanlar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığı görülmektedir.

Tatlı (2014), ocukların sosyal beceri leği puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik durumu bakımından analiz edildiğinde sosyal beceri puanlarında üst sosyo-ekonomik grupta yer alan çocuklar lehine anlamlı farklılığa rastlanmıştır. Sosyo-ekonomik durumun çocukların sosyal becerilerini etkileyen önemli bir değişken olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bilek (2011) ocukların ev ve okul ortamındaki sosyal becerileri ailenin aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeyde olanların okul ortamındaki sosyal beceri düzeylerinin, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tutkun (2012) araştırmasında, çocukların sosyal beceri toplam puanlarının, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan aillerin alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ailelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Erdoğan (2002) sosyo-ekonomik düzeyle birlikte çocuklarının cinsiyetlerini değerlendirdiği çalışmasında, erkeklerde sosyo-ekonomik düzeyin olumlu sosyal davranışlar üzerinde bir etkisinin olmadığını, kızlarda ise üst sosyo-ekonomik düzeyde olmanın sosyal davranışlar üzerinde olumlu yönde etkilediği bulgusuna ulaşmıştır.

Literatürdeki alışmalar çocukların sosyal becerilerinin ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu etkilenmenin gelire bağlı olarak ailelerin yaşam biçimleri ve çocuklarına sağladıkları ne tür olanaklarla ilişkili olduğu konusunun daha iyi anlaşılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

5.8 Çocuğun Okul Durumuna Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu özellikle toplam puan açısından ele alındığında özel okula devam eden çocukların sosyal uyumsuzluk puanları ve ölçek toplam puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal uyum alt boyutundaki puan açısından değerlendirildiğinde çocukların devam ettiği okul türüne göre fark görülmemektedir. Sosyal uyumsuzluk alt boyutundan elde edilen puan ortalamalarında ise anlamlı fark olduğu görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde Yener (2014) araştırma sonucuna göre, çocukların sosyal becerilerinin anaokulu eğitimi aldığı okul türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Günindi (2011), ocukların gittiği okul öncesi eğitim kurumuna göre sosyal beceri toplan puanları ile alt boyutların puanları incelendiği zaman istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

zdemir (2012) araştırmasında, çocuğun devam ettiği okul türüne göre sosyal beceri puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir farklılık görülmektedir. Bu bulgu sonucunda çocuğun devam ettiği okul türüne göre uyum ve sosyal beceri puanlarının farklılaştığı söylenebilir.

Alanyazındaki çalışmaların sonuçlarına göre; çocukların aldığı eğitim, çocukların uyumlarını ve sosyal becerilerini etkilemektedir. Alan yazın araştırmasında çocukların okul türü ile çocukların sosyal becerileri paralellik göstermektedir. Bu bulgunun da daha iyi anlaşılabilmesi için farklı okul türlerinin- özellikle özel okul ve devlet okulları- hangi açılardan çocukların uyumsal davranışlarında farklılık oluşturduklarının daha fazla ve derinlemesine incelenerek anlaşılması gerekmektedir.

5.9 Çocuğun Cinsiyetine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu incelendiği zaman, sıra ortalamaları dikkate alındığında, kız çocukların okul öncesi sosyal beceri ölçeğinin genelinden aldıkları puanların erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu kız çocuklarının sosyal becerilerinin sosyal becerilerinin (ölçeğin genelinde) daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Pekdoğan (2016) çalışmasında sosyal becerilerin çocukların cinsiyetleri ile ilişkili olduğunu belirlemiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre, kız çocukları erkek çocuklarına göre daha girişken, sosyal ve duygusaldır. Erkek çocuklarının sözel etkinlik becerileri düşük, fiziksel becerileri daha yüksektir. Kız çocuklarının kendini kontrol etme becerileri, iletişim becerileri erkek çocuklarına göre daha yüksektir. Kız çocuklarının şiddet içeren davranışları daha düşüktür (Tüy, 1999).

Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006), çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet değişkeni üstünde daha anlamlı olduğunu belirlemiştir. Diğer bir araştırmada, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre sosyal becerilerini neredeyse her zaman sergilediklerini ortaya çıkarmıştır. Erkek çocuklarının kız çocuklarına göre problem davranışları daha sık sergilemektedir (Jamyang-Tshering, 2004). Pekdoğan (2008) araştırmasında, kız çocuklarının sosyal beceri ölçeği puanlarının yüksek çıktığı bulgusuna ulaşılmıştır. Tunceli ve Akman'nın (2012) araştırmasında çocukların cinsiyet değişkeni ile sosyal becerileri arasında bir fark bulunamamıştır. Kurt (2007), araştırması sonucunda çocukların cinsiyetleriyle sosyal uyum ve becerileri arasında bir fark bulunamamıştır. Günindi'nin (2008) çalışmasındaki bulgulara bakıldığı zaman, çocukların cinsiyetleri ile sosyal uyum becerileri toplam puanlarına bakıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çimen (2009) yaptığı araştırmada sosyal beceri puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan öntest ve sontest test sonucunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Gresham ve ark. (1996), sosyal beceri alt faktörlerine bakılarak kız ve erkek çocukları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir fakat sosyal beceri toplam puanına bakıldığı zaman kızların sosyal beceri puanları erkeklerin sosyal beceri puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Koçak (2012) çalışmasında, köyde yaşayan çocukların sosyal beceri puan ortalamaları incelendiği zaman kız çocuklarının sosyal beceri puan ortalamalarının, erkek çocukların sosyal beceri puanlarına göre daha düşük olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu sonucunda cinsiyetin anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir.

Tatlı (2014), okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından incelendiği zaman, sosyal beceri toplam puanlarında kız çocuklarının lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tunçeli (2012) araştırmasında, Sosyal Beceri Formundan elde edilen bilgiler doğrultusunda çocukların sosyal becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bu araştırma bulgusunda çocukların cinsiyeti önemli bir değişkendir. Kız çocuklarının akranları ile iletişimleri, işbirliği gibi sosyal becerileri erkek çocuklara daha olumludur. Erkek çocuklarının saldırgan ve özgür davranışları oyunlarına yansımaktadır. Kız çocukları daha duyarlı ve pozitif davranışlar sergilemektedir. Litaratürdeki çalışmalar bu bulguyu desteklemektedir.

5.10 Çocuğun Kardeş Sayısına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu incelendiği zaman tek çocuk olanların puanlarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kardeş sayısı arttıkça sıra ortalamalarının da düştüğü görülmektedir. Sosyal uyum ve Sosyal uyumsuzluk alt boyutlarının puanları incelendiği zaman anlamlı farklılık görülmemektedir.

Özbey (2009) çocukların kardeş sayılarının Sosyal Beceri Ölçeği toplam ve alt boyutlarından elde edilen puanlar sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ekici (2015) araştırmasında kardeş sayısının anaokuluna devam etmekte olan çocukların sosyal beceri ölçeğinden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yener (2014) araştırmasında, kardeş sayısının, çocukların sosyal becerileri puanları sonucunda anlamlı bir değişken olmadığını belirtmektedir.

Tatlı (2014), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri kardeşi olup olmama durumuna göre incelendiği zaman analizler sonucunda, Sosyal Beceri Ölçeğinin (bağımsızlık ve kabul) alt boyutlarından alınan toplam puanlarının anlamlı farklılık yarattığı görülmektedir. Sosyal Beceri Ölçeğinin (sosyal işbirliği ve sosyal etkileşim) alt boyutlarından elde edilen toplam puanların ise kardeş durumuna göre anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tunçeli (2012) araştırmasında, kardeş sayısı değişkeninin çocukların sosyal becerileri üzerinde istatistiksel anlamda farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu bulgu sonucunda, çocukların kardeş sayıları çocuğun sosyal becerileri açısından etkili bir değişkendir. Kardeşi olan çocuklar evde daha paylaşımcı ve işbirlikçidir. Evde kardeşine karşı olumlu davranışlar sergileyen çocuk okulda da arkadaşlarına karşı yardımsever, işbirlikçi ve saygılıdır. Çocukların kardeşleriyle

olan ilişkileri, çocuğun anne-babasıyla geçirdiği vakit, anne-babaların çocuklarına karşı ilgisi, kurdukları iletişim çocuğun sosyal beceri düzeyinin yüksek çıkmasında etkili faktörler olarak düşünülebilir. Kardeşler arası ilişkilerin çocukların uyumları ve sosyal becerilerinde hangi nedenlerle ve ne ölçüde farklılık yarattığının daha zengin biçimde anlaşılabilmesi için gelecekte yürütülecek çalışmalarda , kardeş ilişkilerinin boylamsal ve nitel çalışmalarla daha detaylı incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

5.11 Ebeveynlerin Aile Yapısına Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, aile yapısının çocukların sosyal becerilerinde önemli değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015) yaptıkları araştırmada çocukların aile tipi değişkeninde ortaya çıkan bulgular sonucunda, çocukların sosyal becerileri açısından elde edilen puanlar sonucunda anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Toplam puanla incelendiği zaman, kalabalık (geniş) ailede olan çocuklar çekirdek aile de olan çocuklara göre sosyal beceriler açısından anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur.

Seven (2007) araştırmasında kalabalık ailede büyüyen çocukların sosyal becerilerinin çekirdek ailede büyüyenlere göre anlamlı düzeyde farklı olmadığı görülmektedir.

Koçak (2012), köyde yaşayan çocukların olumlu sosyal beceri puan ortalamalarının ve olumsuz sosyal beceri puan ortalamalarının aile tipi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşmıştır. Ancak köy ortamında yaşayan ve geniş aileye sahip çocukların olumlu sosyal davranış puanlarının köyde çekirdek ailede yaşayan çocuklara göre yüksek olduğu görülmektedir. Kent

ortamında yaşayanlarda ise; çekirdek aileye sahip çocukların puanları ile geniş aileye sahip çocukların puanları arasındaki farkın yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan test sonucuna göre aile tipinin çocukların sosyal davranış puanları arasında anlamlı farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Alan yazındaki araştırmalar sonucunda, geniş ailede yaşayan anne-babaların dışında diğer üyelerin çocuk yetiştirme konusunda rol almaları, çocuğun eğitimi konusunda annelerin çocuk yetiştirme tutumunu etkilediği ve kalabalık ailede yaşayan çocukların daha baskı altında yetiştiriliyor olabilecekleri olgusu ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

Bu bulgu sonucunda aile yapısı değişkeni çocukların sosyal beceri düzeyinde belirli yönleri ile etkili olabilirken, başka bazı aile yapısı özellikleri etkili bulunmamıştır. Bu nedenle ailelerin farklı yapısal ve ilişkisel özelliklerinin çocukların uyumu ve sosyal beceri gelişimleri ile ilişkilerinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir.

5.12 Çocuğun Anaokuluna Devam Etme Süresine Ait Bulguların Tartışılması ve Değerlendirilmesi

Bu bulgu, anaokuluna devam etme süresinin çocukların sosyal becerilerinde önemli değişken olmadığını ortaya koymaktadır.

Alan yazında incelenen araştırmalarda, Oruç, Haktanır ve Dinçer (2003) 6 yaş grubu anaokuluna giden çocukların harf, renk, sayı, kavram ve şekiller ile yön, ölçü mekan gibi kavramlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015), anaokuluna devam eden çocukların toplam sosyal beceri puanlarında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006), anaokuluna devam etme değişkenine göre, anaokulu eğitimine iki ve daha fazla yıl devam eden çocukların, sosyal

becerileri daha yüksektir. Kurt (2007), sosyal uyum ve beceri puanlarına göre, anaokuluna devam eden çocukların sosyal uyum ve beceri puanlarında anlamlı bir artış görünmektedir.

Erbay (2008), okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal becerilerinin okul öncesi eğitim almayan çocuklardan yüksek olduğu sonucunda ulaşmıştır. Günindi (2008), okul öncesi eğitim kurumuna iki ve daha fazla yıl devam eden çocuklar ile okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan çocuklar arasında anlamlı bir fark olduğu ve okul öncesi eğitim kurumuna uzun süre devam eden çocukların sosyal uyum beceri puanlarının yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Dervişoğlu (2007), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların sosyal uyum becerilerinin ilişkiyi başlatma, sürdürme, grupla beraber iş yapabilme ve duygularını ifade etme becerilerinin okul öncesi eğitim almayan çocuklardan yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu bulgular sonucunda anaokuluna devam etme değişkeni çocuğun sosyal uyum ve becerilerine katkıda bulunmaktadır. Okula devam etme süresinin dışında aile de çocuğun sosyal becerilerinin gelişimi için oldukça önemli faktördür. Okula gitme süresi çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini destekler niteliktedir.

Bu çalışmada çocuğun anaokuluna devam etme süresi uyumları ve sosyal beceri düzeyleri açısından etkili bir değişken olarak görülmemiştir. Alan yazın incelendiği zaman, çocukların anaokuluna devam etme sürelerinin uyumları ve sosyal becerilerinde anlamlı farklılaşmalar yaratmasına karşın bu çalışmada çelişkili bir bulguya ulaşılmamasının nedenlerinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Bu kısmen çalışmanın örnekleme ve uygulanan ölçme aracının özellikleri ile ilişkili olarak düşünülebilecekken, bir başka açıdan da KKTC anaokullarında uygulanan

eğitimle de ilişkili olabilir. Konunun daha detaylı anlaşılabilmesi için daha fazla sayıda çalışmaya gereksinim bulunmaktadır.

Bölüm 6

ÖNERİLER

Araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde öneriler aşağıdaki gibi verilmiştir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

- Alan yazındaki pek çok çalışmanın aksine okula devam süresi ile çocukların sosyal becerileri arasında ilişki olmamasının nedeni KKTC’de uygulanan okul öncesi eğitimin içeriği ve öğretmenlerin yeterlikleri açısından daha detaylı çalışılmalıdır.
- Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerini ölçmek amacıyla farklı ölçme araçları geliştirilebilir.
- Araştırmanın nicel boyutlarda ele alınmasının dışında nitel boyutlardaki çalışmalara da ağırlık verilmelidir.
- Çalışmada çocuğun devam ettiği okul türü, kardeş sayısı, yaş, cinsiyet ve anaokuluna devam etme süresi gibi değişkenler çocukların sosyal uyum becerileri üzerinde etkili olabilir. Yapılacak araştırmalarla bu tür değişkenlerin çocukların sosyal uyum becerileri üzerinde etkili olup olmadığı daha detaylı incelenebilir.
- Farklı sosyo-ekonomik düzeyde yer alan çalışma gruplarıyla çalışılması araştırmaların farklı bulgular ortaya koymasını sağlayabilir. Araştırma sonuçları için araştırmanın farklı sosyo-ekonomik gruplarla tekrarlanması önerilebilir.

İleride Yapılacak Olan Araştırmalara Yönelik Öneriler:

- Bu çalışmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında KKTC’de Gazimağusa, Lefkoşa ve Girne Bölgelerinde bulunan özel ve devlet okullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ve aileleri oluşturmuştur. Elde edilen bilgiler için araştırma daha detaylı olarak daha çok sayıda okullara geniş bir örneklem grubu üzerinde çocuklar ve aileleri ile yapılabilir.
- Sosyal uyum ve beceri ölçeği okul öncesi eğitime devam etmekte olan 5-6 yaş grubu çocuklara uygulanmıştır. İleride yürütülecek çalışmalarda okul öncesi eğitim alan ve almayan çocukların gelişim düzeylerini karşılaştırmak amacıyla araştırma yapılabilir.
- Sosyal uyum ve beceri ölçeği sonucunda düşük sosyal uyum ve becerilere sahip çocukların aile içi yaşam alışkanlıkları ve okulda arkadaşları ile etkileşimleri gözlemlenebilir.

Anne ve Babalara Yönelik Öneriler:

- Anne- babalar çocuğun sosyal uyum ve becerileri hakkında bilgilendirilmelidir. Olumlu ve sağlıklı iletişim kuran anne-babalar çocuklarına gereken tutumu sergilediklerinde çocukların sosyal uyum ve becerileri gelişecektir.
- Anne ve babalar çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışlarını kontrol etme amacı ile çeşitli seminerlere, etkinliklere katılmalı ve kendilerini geliştirecek faaliyetlerde bulunmalıdır.
- Ailelerin yaşam becerileri ile çocukların sosyal beceri ve uyumlarının hangi biçimlerde ilişkili olduğu konusunda ailelerin farkındalık kazanmaları sağlanmalıdır.

Eğitimcilere Yönelik Öneriler:

- Öğretmenlerin çocukların sosyal uyum ve becerilerini gözlemleyerek onların sosyal uyum ve becerilerini değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapması özendirilmelidir.
- Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlere ailelerin çocuklarının gelişimini nasıl destekleyebileceklerine yönelik eğitimler verilmelidir.
- Öğretmenlerin çocukların sosyal uyum ve becerilerini geliştirebilmeleri için çalışmalar yapması ve bu çalışmaları aile katılım programı ile evde de uygulamaları için aileye çeşitli seminerler vermeleri gerekmektedir.
- Okul öncesi kurumlarında çocukların sosyal becerilerini destekleyici etkinlikler yapılmalıdır. Öğretmenlerin gün içinde yaptığı drama, müzik ve resim gibi etkinlikler ile çocukların kendilerini ifade etmeleri ve sosyalleşmeleri sağlanarak olumlu sosyal gelişimleri desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, B.,Temiz, G. (2015). 60-66 Aylık Çocukların Empati Beceri Düzeylerinin Anne Empati Beceri Düzeyi Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2,106-112.
- Akduman, G. G., Günindi, Y., Türkoğlu, D. (2015). Okul Öncesi Dönm Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Davranış Problemelei Arasındaki İlişinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37),673-683.
- Akfirat, Ö. (2004). Yaratıcı Dramanın İşitme Engellilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1).9-22.
- Anlıak, ř., Dinçer, Ç. (2005). Okul Öncesi Dönemde Kişilerarası Bilişsel Problem Çözme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 149-166.
- Anlıak, ř. (2004). Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Yaşamında Baba ve Erkek Öğretmenin Rolü ve Önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, (5)-25-33.
- Arslan, A. (2016). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi. *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Atay, M. (2009). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 1.* (1. Baskı) Ankara: Kök Yayıncılık.

Atay, M. (2011). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim 2.* (1.Baskı) Ankara: Kök Yayıncılık.

Avcioğlu, H. (2005). *Etkinliklerde Sosyal Beceri Öğretimi.* (2.Baskı) Ankara: Kök yayıncılık.

Bacanlı, H. (2014). *Sosyal Beceri Eğitimi.* (5.Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Bilek, H. (2014). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev ile Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerin Karşılaştırılması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi .*

Bülbül, N., E., (2008). 4 yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı.* (24.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.,E., Akgün, E., Ö., Karadeni, Ş., Demirel, F., (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* (24.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.

Çağdaş, A., Seçer, Z. (2005). Arı, R. (Ed). *.Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlaki Gelişim* . Konya: Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.

Çağdaş, A. (1997). İletişim Dilinin 4-5 yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimlere Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*.

Çetin, F., Bilbay, A.,A., Kaymak, A.,D., (2003). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler/ Grup Eğitimi*. (1.Baskı) İstanbul: Epsilon Yayınları.

Çifci, İ. (2001). Zihinsel Engelli Bireyler İçin Hazırlanan Bilişsel Süreç Yaklaşımına Dayalı Sosyal Beceri Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*.

Çimen, N. (2009). Okul Öncesi Eğitim Programında 6 yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Gerçekleştirme Düzeyi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Dabbagh, D. (1999). *Lev Vygsky's Social Development Theory*.
<http://www.members.iinet.net.au/aamcarthur>.

Deniz, Ü., Tüfekci, A. (2013). *Erken Çocukluk Eğitim ve Bakımında Akran İlişkileri*. Ankara: Nobel yayıncılık.

- Dereli, E (2008). Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.*
- Diprete, T., A., Jennings, L., J. (2009). Social/Behavioral Skills and the Gender Gap in Early. *Columbia University.*
- Durualp, E. (2009). Anasınıfına Devam Eden Altı yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi:Çankırı Örneği. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü .*
- Ekici, Y. (2013). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Aile Katılım Çalışmalarına Katılan ve Katılmayan Ailelerin Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problemlerin Davranışlar Açısından Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.*
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve Toplum Çocuğun Toplumsallaşması.* (2.Baskı) Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Ergin, B. (2012). 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeyleri ile Sosyal Kabul Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*
- Erten, H. (2012). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin

İzlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Gander, M., J., Gardiner, W.,H., (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* . (8.Baskı)
Ankara: İmge Kitabevi.

Genç, S., Z., (2016). *Eğitim Sürecinde Aile Okul ve Toplum*. (1.Baskı) Ankara:
Pegem Akademi.

Göktaş, İ., (2015). Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının Tek Başına ve Birlikte 4-5 yaş Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Anne-Çocuk İlişkileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Gülay, H., Akman, B.,(2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. (1. Baskı)
Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Gültekin, S., (2008). 5 yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Günindi, N. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 yaş Çocuklarının Sosyal Uyum Becerileri ile Anne-Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Günindi, Y. (2010). Anasınıfına Devam Eden 6 yaş Çocuklarına Uygulanan Sosyal Uyum Beceri Eğitimi Programının Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin Gelişime Etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.*

Günindi, Y. (2011). Bağımsız Anaokullarına Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1),133-144.

Gresham, F., Elliott, S., Barnard, J., (1989). Preschoolers' Social Behavior: Teachers' And Parents' Assessments. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 7, 223-234.

Gresham, F., M., Macmillan, M., Bocian, M., K.,(1996). Learning Disabilites, Low Achievement and Mild Mental Retardation:More alike than different . *Journal of Learning Disabilities*, 29, 570-581.

Işık, M. ; Kandır A. (2007). Anasınıfına Devam Eden 5-6 yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*

Jiayao L., Hestones, L., Wang, Y.,C.,(2014). Links Between Preschool Children's Social Skills and Observed Pretend Play in Outdoor Childcare Environments. *Early Childhood Education Journal*.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-014-0673-2>. Erişim.
4.3.2018.

Kalkınç, F., (2015). *Okul Evde Başlar*. (23.Baskı) İzmir: Fer Kitap.

Kandır, A., Alpan, Y., (2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 14(4).

Kapıkıran, M., A., İvrendi, A., B., Adak, A., (2006). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19,1-9.

Karasan, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (28.Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karoğlu, H. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Koçak, N. (2012). Köy ve Kentte Yaşayan İlköğretim İkinci Kademeye Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Kurt, F. (2007). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Proje Yaklaşımlı Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*.

- Kurtulan, B. (2015). Erken Çocukluk Döneminde (4-7 yaş) Bilişsel Beceriler ile Sosyal Beceriler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.*
- Kutlu, H. (2014). Okul Öncesi Kurumuna Devam 5 yaş Grubu Çocukların Saldırgan Eğilimleri Üzerinde Ebeveyn Tutumunun Etkisinin Psikoanalitik Kuram Çerçevesinde İncelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı.* Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mcclelland, M., Morrison, F.,(2003). The emergence of learning-related social skills in preschool children: DOI: 10.1016/S0885-2006(03)00026-7 .
- Miller, P.,H., (2017). *Gelişim Psikolojisi Kuramları.* (2.Baskı) Ankara: İmge Kİtabevi Yayınları.
- Neslitürk, S. (2013). Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.*
- Ogelman, H. G. (2016). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim. Ed. Eda Kargı. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (s. 47-82). Ankara: Pegem Akedemi Yayıncılık.
- Ogelman, H., Seçer, Z., Alabay, E., Uçar, F., (2012). Okul Öncesi 5-6 yaş Çocuklarının Bilişsel Gelişimleri ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin

İnelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(15),391-402.

Oruç, A., Haktanır, G., Dinçer, Ç., (2003). 0-6 Yaşındaki Türk Çocukları ile İlgili Olarak Yapılmış Olan Araştırmaların Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi*, 91-117.

Özabacı, N. (2006). Çocukların Sosyal Beceri ile Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1),163-179.

Özbey, S. (2009). Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi. *Doktoro Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, s. 227.

Özdemir, A., D., (2012). Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları . *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Özdil, G., (2008). Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Eğitim Programının Okul Öncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Adnan Menderes Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Özer, A., Gürkan, C., Ramazanoğlu, O., (2006). Oyunun Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 54-57.

Özmen, D. (2013). 5-6 yaş Grubu Çocuklarının Akran İlişkilerinin Sosyal Problem Çözme Becerisi Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Pekdoğan, S. (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.

Pekdoğan, S. (2016). 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4),1946-1965.

Powless, D., Elliott, S., (1993, mayıs 3). *Assessment of social skills of native American preschoolers: Teachers' and parents' ratings*. science Direct: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0022440593900128> .

Sapsağlam, Ö. (2015). Anasınıfına Devam Eden Çocuklara Uygulanan Sosyal Değerler Eğitimi Programının Sosyal Beceri Kazanımına Etkisinin İncelenmesi.

Sarı, E. (2007). Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının,Çocuğu Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

- Saygı, D. (2011). Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Anne-Çocuk İlişkisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Serçekuş, F., Mete, S., (2009). Uyum Modeli ve Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramının Doğum Öncesi Eğitimde Kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekkulu Elektronik Dergisi (DEUHYO,ED)*, 1(1),57-68.
- Seven, S., (2007). Ailesel Faktörlerin Altı yaş Çocuklarının Sosyal Davranış Problemlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51:477-499.
- Siva, L. (2008). Okul Öncesi Eğitimin İlkokul Başarısına Etkisi ve Bir Uygulama. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Tatlı, S. (2014). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Anne-Babalarıyla ve Öğretmenleriyle Olan İlişkilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Topaloğlu, A., Ö., (2013). Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Trommsdorff, G. (1991). Child-rearing and children's empathy. *First publ in: Perceptual and Motor Skills* , 4.387-390.

- Tunceli, İ., Akman, B., (2014). Anaokullarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Okul Olgunluklarına Etkilerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* , 3(4)-333-341.
- Tutkun, C. (2012). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Becerilerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirmelerine Göre İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Tüy, S. P. (1999). 3-6 yaş Arasındaki İşitme Engelli ve İşiten Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Yönünden Karşılaştırılmaları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Uysal, A. (2014). Anne Destekli Anne Desteksiz Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ve Benlik Kavramlarının Karşılaştırılması. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Üstün, E., Akman, B., Etikan, İ., (2004). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Çocukların Bilişsel Gelişimlerinin Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26,205-210.
- Vaizoğlu, F. (2008). Anaokuluna Devam Eden Çocukların Sosyal Davranışları ile Ebeveynlerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi ,Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi* .

- Veziroğlu, M. (2016). Kargı, E. (Ed .) *Erken Çocukluk Döneminde Fiziksel Gelişim* .
(2.Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Vural, D., Gürşimşek, I., (2009). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4,(3),1110-1122.
- Vural, E. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişime Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Vural, D., E., Kocabaş, A., (2012). İlköğretim 1.Sınıf Öğrencilerinde Sosyal Becerilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1(29-46).
- Yener, P. (2014). Okul Öncesi Eğitimi Alan 60 ay ve Üzeri Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ile Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*.
- Yeşilyaprak, B., (2018). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. (20.Baskı) Ankara: Pegem Yayınevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H., (2013). *Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Yöntemleri*.
(9.Baskı) Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. (2015). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Yurteri, A. (2011). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Annelerin Çocukluk Çağı

Örselenme Yaşantıları ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları

Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri*

Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Yüksel, G., (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı.* (1.Baskı) Ankara: Asil Yayın

Dağıtım.

Waters, E., Sroufe, L., A., (1983). Social Competence as a Developmental Construct.

Developmental Review. *State University of New York, 3,79-97.*

EKLER

Ek 1: DAÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Ölçek

Uygulama Onay Yazısı

 <p>Doğu Akdeniz Üniversitesi "Ülkesizlerin Kariyeri İçin"</p>	<p>Eastern Mediterranean University "For Your International Career"</p>	<p>P.K. 99628 Gazimağusa, KIZILYER KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Tel. (+90) 392 430 1999 Faks/fax: (+90) 392 430 2918 bayek@emu.edu.tr</p>
<p>Etik Kurulu / Ethics Committee</p>		
<p>Sayı: ETK00-2017-0156</p>	<p>16.05.2017</p>	
<p>Sayın Aydanur Dalmış Okul Öncesi Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi</p>		
<p>Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 08.05.2017 tarih ve 2017/42-16 sayılı kararı doğrultusunda, Farklı Gelir Düzeylerinde Okul Öncesi Çocuğu Olan Ailelerin Çocuklarının Sosyal Uyum Becerilerinin Değerlendirilmesi adlı tez çalışmanızı, Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün'ün danışmanlığında araştırmanız, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.</p>		
<p>Bilginize rica ederim.</p>		
		
<p>Doç. Dr. Sükür Tümen Etik Kurulu Başkanı</p>		
<p>ŞT/sky.</p>		
<p>www.emu.edu.tr</p>		

Ek 2: KKTC, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü

Ölçek Uygulama İzin Yazısı

